

هشدار امام!

«...دعواهای ما دعوایی نیست که برای خدا باشد

... همه ما از گوشمان بیرون کنیم که دعوی ما

برای خدا است ما برای مصالح اسلامی دعا

می کنیم ... دعوی من و شما و همه کسانی که

دعوا می کنند همه برای خودشان است...»

امام خمینی (ره) - صحیفه امام، جلد ۱۴ صفحه ۴۷۹

سپاهی. اجتماعی. فرهنگی

سال سی و دوم / شماره ۷

شماره مسلسل ۱۴۰۶

نیمه اول تیر ماه ۱۳۹۰

۲۰۰ تومان

آیت الله امامی کاشانی:

کسی حق ندارد
به یک مجرم
سیلی بزند

صفحه ۹

مصاحبه با حجت الاسلام
والمسلمین مختاری:

آشنایی با مؤسسه
کتاب شناسی شیعه

صفحه ۴

در گفتگوی روزنامه جوان با حجت الاسلام
والمسلمین خسروشاهی عنوان شد:

دلیل اصلی پیروزی بنی صدر
حمایت خانواده امام بود

صفحه ۶

▲ از سمت چپ: استاد خسروشاهی، مرحوم حاج سید احمد خمینی و... (روز تنفیذ بنی صدر)

کارشناس مسائل خاورمیانه:

دیکتاتورهای خاورمیانه، مهره های سوخته آمریکا هستند

صفحه ۱۰

نقد و بررسی کتاب
خاطرات خانم
طباطبایی، عروس
امام خمینی (ره)

صفحه ۱۲

دکتر خرازی:

هویت ملی و
ارزش های دینی، ذات
نهضت های منطقه است

صفحه ۱۰

مدیر انجمن ادیان و مذاهب حوزه:

تقویت انجمن های
علمی مسیر تحول در
حوزه را هموار می کند

صفحه ۹

هانری کربن و
حکمت اسلامی

صفحه ۱۱

نویسنده: انشاءالله رحمتی

حضرت آیت الله سبحانی:

در طول تاریخ اتحاد عامل پیروزی مسلمانان بوده است

آیت الله سبحانی با اشاره به آیه «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا...» (آیه ۱۰۳، سوره آل عمران)، گفت: در این آیه خداوند از تعبیر طناب بهره برده است، چرا که طناب وسیله ای است که اگر کسی در چاه افتاد او را با آن نجات می دهند، در اینجا خداوند نیز خواسته بگوید که اگر امت اسلامی به چاه انحراف افتاد با استفاده از طناب الهی نجات یابد. وی در فرازهای پایانی سخنان خود تأکید کرد که امروز دشمنان مسلمین و مخصوصاً صهیونیست ها در صدد اختلاف افکنی بین مسلمانان هستند.

کرده و از تفرقه پرهیز کنید، همچنین مسایلی که باعث تفرقه می شود را تنها در مدارس علمیه خود بحث کنید. وی یادآور شد: در خصوص اختلافات کتاب های زیادی نگاشته شده است، اما علما و مسئولان کشورهای اسلامی باید به نگاشتن کتبی که به بیان مشترکات می پردازد، اهتمام داشته باشند. آیت الله سبحانی اظهار داشت: ما شنیده ایم سودان کشور اهل بیت (ع) است. امروز شما هم باید کتاب هایی در مورد مشترکات و اموری که مسلمانان از آنها دور شده اند، را منتشر کنید.

حضرت آیت الله جعفر سبحانی، در دیدار وزیر فرهنگ سودان، اظهار داشت: خداوند متعال در این کتاب آسمانی هر کجا که به وحدت می رسد آن را مدح می کند، ولی هر جا به تفرقه می رسد، از آن نهی می کند. این مرجع تقلید خاطر نشان کرد: در طول تاریخ اتحاد عامل پیروزی مسلمانان بوده است، اما دشمنان به این امر پی برده و در صدد از بین بردن آن برآمده و شروع به جدا کردن بدنه امت اسلامی از هم نمودند. وی ادامه داد: امروز باید بر مشترکات تکیه

مدیر اجرایی مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور:

ارادت به اهل بیت پیامبر نمونه عینی وحدت بین شیعه و سنی است

خیری هر فرد مسلمان در خودسازی و تزکیه نفس اوست و در این راستا باید با تمام توان خود را به اخلاق حسنه آراسته نمایم.

وی افزود: تمسک به عوامل وحدت ساز در بین مذاهب مختلف اسلامی و حفظ انسجام دینی و ملی می تواند مسلمانان را از انواع بلایا محفوظ داشته و آنان در مسیر عزت و تعالی رهنمون نماید. مدیر اجرایی مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور خود باوری دینی و تلاش در جهت شکوفایی و تعالی جامعه اسلامی را وظیفه ای همگانی عنوان کرد و بر توجه همه اقشار جامعه به این مهم تأکید کرد.

یک واجب دینی می دانند چرا که بر این مهم ایمان راسخ دارند که آنان پاک بوده و همه مردم را به پاکی دعوت کرده اند.

وی با اشاره به نمادهای وحدت و انسجام اسلامی در بین مسلمانان شیعه و سنی کشور به ویژه استان کردستان گفت: وحدت و انسجامی که مورد نظر است به عینه در ارادت ویژه مسلمانان شافعی مذهب کردستان به ائمه اطهار (ع) و اهل بیت پیامبر (ص) قابل مشاهده است.

مدیر اجرایی مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور تصریح کرد: رمز ماندگاری و عاقبت به

مدیر اجرایی مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور با اشاره به زمینه های بسیار زیاد در راستای تقرب و وحدت بین مذاهب اسلامی گفت: ارادت به اهل بیت پیامبر (ص) یکی از بارزترین نمونه های وحدت و انسجام بین مذاهب اسلامی است.

به گزارش تقرب، «حجت الاسلام محرم علی فراشی» در جمع کارکنان لشکر عملیاتی ۲۲ بیت المقدس کردستان در سنج گشت: شیعه و سنی همه دوست دار پیغمبر (ص) و اهل بیت پیغمبرند و عمل به دستورات آنان را برای خود

امام جمعه سنج:

الگوی قضات مسلمان

باید حضرت علی (ع) باشد و بس

امام جمعه سنج در خطبه های نماز جمعه با اشاره به جایگاه ویژه قضاوت و عدالت گستری در دین مبین اسلام، گفت: همه قضات مسلمان باید در راستای برقراری عدالت و احقاق حقوق مردم حضرت علی (ع) را به عنوان الگو و اسوه خویش مورد نظر داشته باشند. «ماموستا حسام الدین مجتهدی» با اشاره به حدیثی از حضرت محمد (ص) افزود: پیامبر (ص) در جمع صحابه گرامشان از حضرت علی (ع) به عنوان افضل ترین صحابه در امر قضاوت نام بردند و از همه مسلمانان خواستند که در این مورد به علی (ع) مراجعه کنند لذا همه قضات مسلمان در این برهه زمانی باید با الگو قرار دادن سیره شخصیت حضرت (ع) و رهنمون های ایشان انجام وظیفه کنند.

وی افزود: قوه قضاییه و قضات در هر کشوری با تلاش در جهت برقراری عدالت و احقاق حقوق مردم نقش کلیدی را در پیشرفت و توسعه جوامع ایفا می کنند و امید است قضات مخلص و متدین ایران اسلامی همواره با احکام مستحکم خویش کشور را به سوی تعالی و پیشرفت روز افزون رهنمون کنند.

ماموستا مجتهدی با تسلیت سالگرد شهادت آیت الله بهشتی و ۷۲ تن از یارانانش در هفتم تیرماه سال ۶۰ به دست گروهک منافقین اظهار داشت: این شهید بزرگوار و همراهانش خدمات بسیاری را به انقلاب اسلامی ارائه کردند و باید راه و اهدافشان تداوم داشته باشد.

گفتاری پیرامون وحدت اسلامی و تقریب مذاهب

به قلم: آیت الله محمد علی تسخیری

کسانی را که به امر مداحی و مرثیه خوانی برای ائمه معصومین علیهم صلوات الله اجمعین می پردازند بیشتر راهنمایی و ارشاد نمایند.

- اجلاس مجلس خبرگان قطعنامه ای درباره وحدت اسلامی و تقریب مذاهب صادر نماید. (در این زمینه قطعنامه ای را تهیه و پیشنهاد کرده ام تا در صورت پذیرش سروران گرامی منتشر گردد)

- در حوزه های علمیه شیعه تدریس و تحقیق فقه مقارن و فرهنگ تقریب گسترش یابد و در حوزه های علمیه اهل سنت نیز این امر رایج گردد.

- برادران اهل سنت توجه کنند که بر طبق آیات شریفه قرآن واحادیث حضرت رسول(ص) از جمله حدیث ثقلین اهل بیت پیامبر مرجعیت علمی امت را برعهده دارند. سیره عملی خلفا و ائمه مذاهب هم نشان می دهد که آنان هم این امر را قبول داشته اند. و به آن عمل می کرده اند.

بنابراین لازم است که منابع حدیثی اهل سنت توسعه یافته واحادیث وارده از سوی ائمه اهل بیت هم مورد استناد قرار گیرد. همچنان که شیعیان به احادیث اهل سنت رجوع می کنند.

- علمای محترم و محققین شیعه و اهل سنت تلاش نمایند منابع حدیثی خود را از نظر میزان درجه صحت و ضعف برخی از روایات مورد بازنگری قرار دهند.

- دیدارهای متقابل علمای شیعه و سنی در داخل و خارج کشور در ایجاد آشنایی و تفاهم بیشترین آنها آثار پربرکتی دارد. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در فراهم آوردن بستر این اقدام و گسترش آن آمادگی لازم را اعلام می نماید.

قرآن مجید، سنت پیامبر اکرم، سیره معصومین و ائمه مذاهب و نیز مصالح عالیه اسلام بر ما حکم می کنند که از افراط و تددوری پرهیز کرده، از لعن و تکفیر و تفسیق یکدیگر دوری نماییم. استکبار جهانی و صهیونیسم امروزه نقاط بسیاری از سرزمین های اسلامی را در تصرف خویش دارند و نقاط بسیار دیگری را نیز محاصره کرده در معرض خطر قرار داده اند از راه های مختلف سیاسی، اقتصادی، نظامی و تبلیغاتی ما را مورد تهاجم قرار داده تلاش می کنند همه راه ها را بر روی ما ببندند. ایجاد تفرقه و برادرکشی بین مسلمانان در جای جای دنیای اسلام به منظور تضعیف امت اسلام و سلطه بر منابع، سرزمینها و ثروتهای خداداد ما از برنامه های آنان است.

بر همه ما مخصوصا علماء، اندیشمندان، اهل قلم و منبر و همه صاحبان نفوذ، احزاب، گروه ها و دستجات است که در این دریای پرتلاطم و امواج هولناک توطئه و دشمنی، کینه های تاریخی را فراموش کرده، یا موقتا کنار بگذاریم، شرایط ما شرایط مسلمانان صدر اسلام در جنگ احزاب است، بیایید با یکدیگر در ساختن سنگرهای دفاعی همکاری کنیم و از دشمنان مشترک غافل نشویم. بدانیم هر کس دعوت به تفرقه و تنازع کرد دانسته یا ندانسته آب به آسیای دشمن ریخته و جبهه مسلمین را تضعیف نموده است. دعوت کنندگان به تفرقه و دشمنی بین شیعه و سنی، نه شیعه هستند و نه سنی. بیایید ضمن حفظ وفاداری و پابندی به مذهب خویش نسبت به سایر مسلمانان ادب و احترام را رعایت کرده دست در دست یکدیگر در برابر دشمنان مشترک متحد باشیم.

علمای جهان اسلام. از جمله آخرین فتوایی که جدیداً صادر شده متن فتوایی است که در کنفرانس بین المللی اسلامی در کشور اردن از سوی جمع کثیری از علمای شیعه و سنی صادر شده است. متن کامل این فتوای مهم در اختیار حضرات نمایندگان محترم مجلس خبرگان قرار می گیرد خلاصه آن هم در روزنامه های معتبر کشور چاپ شده است. و بسیار مناسب است که در اینجا پیشنهاد کنم اعضای محترم مجلس خبرگان که همگی از مجتهدان هستند فتوایی مشابه این فتوا تهیه و امضا نمایند. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی آمادگی دارد تا آن را در سرتاسر دنیای اسلام منتشر سازد.

- فتوای بسیاری از علمای جهان اسلام مبنی بر جواز اقتدای پیروان مذاهب اسلامی به یکدیگر.

- تقویت روح وحدت و همبستگی در جوامع اسلامی و آگاهی علما و اندیشمندان و نیز توده های مردم بر ضرورت پیروی از این خط اصیل اسلامی و قرآنی.

موانع تقریب

علی رغم همه موفقیتها و آثار مثبت حرکت تقریب در جهان امروز، این اندیشه مصلحانه و وحدت بخش با موانعی هم در داخل و خارج کشور روبرو بوده است که به برخی از آنها اشاره می کنم. - جهل و تعصب عوام، که باید توسط علما و بزرگان راهنمایی و هدایت شوند تا از تحریک احساسات سایر مسلمانان دوری نمایند.

- عدم توجه برخی از بزرگان به شرایط جهانی و خطراتی که در تفرقه افکنی نهفته است. باید توجه داشت که استکبار جهانی مترصد شکار کردن حرکات و سخنان ماحتی در مجامع محدود و خصوصی است تا با بزرگ نمایی آن و نشر در روزنامه ها و وسایل ارتباط جمعی به آتش خاموش کدورت های تاریخی بنزین پاشد و آن را شعله ور سازد.

- افراطی گری برخی گروه های تکفیری مثل وهابیت که نه تنها تشیع بلکه اعتزال و تصوف و حتی اشاعره را هم تکفیر می کنند.

- توطئه های استکبار جهانی و در رأس آن آمریکای جنایتکار که نمونه هایی از آن را در پاکستان، افغانستان، عراق و لبنان شاهد هستیم.

- سرسپردگی برخی از حکام و سیاستمداران به ظاهر مسلمان و تفرقه افکنی آنها بین مسلمانان جهت تحکیم حکومت های خویش یا خوش رقصی برای استعمار.

- وجود برخی روایات ضعیف در منابع حدیثی فریقین.

پیشنهادهات

در اینجا مناسب می بینم پیشنهاداتی خیرخواهانه جهت تالیف قلوب و وحدت صفوف امت اسلامی ارائه نمایم:

- وزارت محترم ارشاد نسبت به امر نشر کتابهای مذهبی شیعه و سنی مراقبت بیشتری به عمل آورد تا مطالب تفرقه افکنانه برخی از کتاب ها باعث فتنه انگیزی بین مسلمانان نشود.

- صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در پخش فیلم ها، سریال ها و مصاحبه های مذهبی و تاریخی در شبکه های داخلی و برون مرزی به امر تقریب مذاهب و دوری از آثار منفی برخی برنامه ها توجه بیشتری مبذول دارد.

- حضرات آقایان علما و مجتهدان بزرگوار مخصوصا اعضای محترم مجلس خبرگان با صدور فتاوای علمی و مستند مسلمانان را از تکفیر و تفسیق یکدیگر برحذر داشته هر گونه سب و لعن و ناسزاگویی را منع نمایند.

- حضرات آقایان علمای بلاد و روحانیون معظم مردم را از برخی افراط و تفریط هایی که در عزاداری ها و مراسم مذهبی گاهی در گوشه و کنار دیده می شود منع نمایند. در این راستا لازم است

د: برنامه های بین المللی

این برنامه ها شامل امور زیر می شود:

برگزاری سالانه کنفرانس بزرگ وحدت در تهران، برگزاری سمینارهای وحدت در داخل و خارج کشور، سمینار بزرگداشت سید جمال الدین اسد آبادی، کنگره بزرگداشت آیت الله العظمی بروجردی و شیخ محمود شلتوت در تهران و قم، همکاری در برگزاری کنگره علامه سید شرف الدین همچنین شرکت مستمر در کنفرانسهای بین المللی در خارج و داخل کشور، که آمار نشان می دهد که تا به حال در یکصد و پنجاه اجلاس اسلامی بین المللی شرکت کردیم.

اعزام هیاتهای علمایی برای دیدار از مجامع علمی و شخصیت ها در خارج از کشور و نیز دعوت از علمای بزرگ اهل سنت برای دیدار از جمهوری اسلامی و حمایت از جماعت های تقریب از دیگر برنامه های بین المللی ما بوده است.

تا به حال هزاران تن از علمای شیعه و اهل سنت در برنامه های مجمع در داخل و خارج شرکت نموده اند و ده ها جلد کتاب حاصل مقالات و مذاکرات آنها به زیور طبع آراسته شده است.

ه: ارتباط با مراکز علمی مهم جهان اسلام

ارتباط مستمر و برنامه ریزی شده با مراکز مهم علمی، فرهنگی و تبلیغاتی اسلامی جهان اسلام محور دیگر فعالیتهای مجمع بوده است. در این راستا مراکز و مجامع مهم زیر قابل ذکر است.

مجمع بین المللی فقه اسلامی (جده)، اتحادیه جهانی علمای اسلامی(بیروت)، رابطه العالم الاسلامی (مکه)، جمعیه الدعوة الاسلامیه (لیبی) مؤسسه آل البيت (اردن) مؤسسه آیسسکو (مغرب) حرکت بانکداری اسلامی اعم از بانک توسعه اسلامی و سایر بانک ها.

آثار فعالیت ها و برنامه های مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

پانزده سال تلاش و فعالیت مجمع و مؤسسات همسو در داخل و خارج از کشور در زمینه های مختلف آثار و برکات زیادی را در بر داشته است که به اختصار به ذکر آنها می پردازم.

- رسمیت یافتن اجتهاد در مجامع علمی معاصر. امروزه دیگر باب اجتهاد بسته نیست واکثریت قاطع علمای بزرگ جهان اسلام به لزوم فتح باب اجتهاد پی برده به آن عمل می کنند تشکیل مجمع بین المللی فقه اسلامی و حضور سالانه بیش از یکصد و بیست تن از مجتهدان جهان اسلام جهت افتاوی جدید در مسائل فقهی مخصوصا در مسائل مستحدثه و رسمیت داشتن این مجمع از نظر سازمان کنفرانس اسلامی گواهی بر این مطلب است.

- پذیرش اندیشه تقریب مذاهب از سوی علما و متفکران جهان اسلام و تشکیل مراکز و مجامع تقریبی متعدد در کشورهای مختلف.

- برگزاری کنفرانس های وحدت در کشورهای مختلف. - مطرح شدن مکتب اهل بیت در مجامع علمی جهان اسلام و ترویج مرجعیت علمی آنان

- تدوین استراتژیهای تقریب مذاهب از سوی شخصیت و سازمان های مختلف اسلامی از جمله مؤسسه آیسسکو (که به تصویب سران کشورهای اسلامی هم رسیده است) و مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی.

- استقبال روشنفکران، دانشگاهیان، اهالی مطبوعات و اهل قلم از اندیشه تقریب.

- انزوای افراطیون و کسانی که دیگران را به هر بهانه ای تکفیر می کنند و قدرت یافتن خط اعتدال و میانه روی

- صدور فتوای حرمت تکفیر مسلمانان از سوی

قرآن مجید، سنت پیامبر اکرم، سیره معصومین و ائمه مذاهب و نیز مصالح عالیه اسلام بر ما حکم می کنند که از افراط و تندوری پرهیز کرده، از لعن و تکفیر و تفسیق یکدیگر دوری نماییم.

اهداف و برنامه های مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی بر اساس مبانی ذکر شده و به امر رهبر معظم انقلاب تاسیس شده و شورای عالی و مجمع عمومی آن متشکل از دهها عالم سنی و شیعه ایرانی و غیر ایرانی می باشد. اهداف اصلی از تشکیل مجمع عبارت است از: الف: کمک به امر احیا و گسترش فرهنگ و معارف

اسلامی و دفاع از حریم قرآن کریم و سنت پیامبر ب: کوشش در راه ایجاد آشنایی و تفاهم بیشتر بین علما، متفکران و پیشوایان مذهبی جهان اسلام در زمینه های اعتقادی، فقهی، اجتماعی و سیاسی ج: گسترش اندیشه تقریب بین اندیشمندان و فرهیختگان جهان اسلام وانتقال آن به توده های مسلمان و آگاه کردن آنان از توطئه های تفرقه انگیز دشمنان

د: کوشش در راه تحیکم و اشاعه ی اصل اجتهاد و استنباط در مذاهب اسلامی

ه: سعی در ایجاد هماهنگی و تشکیل جبهه واحد مقابل توطئه های تبلیغاتی و تهاجم فرهنگی دشمنان اسلام بر اساس اصول مسلم اسلامی

و: رفع بدبینی ها و شبهات بین پیروان مذاهب اسلامی

برنامه های مجمع نیز در محورهای زیر سازمان داده شده است:

الف: برنامه های تحقیقاتی

این قسمت از برنامه ها در شهر مقدس قم متمرکز است و با همکاری جمعی از فضلاء بزرگوار انجام می پذیرد. کارهای تحقیقاتی که تا به حال انجام شده عبارت است از: تحقیقات در زمینه فقه و اصول مقارن، تشخیص وجوه و عناصر مشترک و نیز موارد اختلافی، احادیث مشترک مذهب اهل بیت با محدثان اهل سنت که تا به حال مجلدات فراوانی از آن به طبع رسیده است، تفسیر مقارن، روایان مشترک و زمینه های تاریخی که تا به حال کتب بسیاری از علمای اهل سنت در ذکر فضائل اهل بیت و زندگی نامه آنان تحقیق و منتشر شده است.

ب: برنامه های آموزشی

این قسمت از برنامه ها در تهران و در دانشگاه مذاهب اسلامی اجرا می شود. تربیت نسلی از جوانان شیعه و سنی از داخل و خارج کشور که علاوه بر مذهب خود، سایر مذاهب اسلامی را نیز به صورت مقایسه ای مطالعه کرده با آن آشنا شوند در این دانشگاه مورد نظر است. تا به حال مذهب امامی، شافعی و حنفی در این دانشگاه تدریس شده و تدریس سایر مذاهب هم از برنامه های آینده است.

علاوه بر این دوره های رسمی که طبق ضوابط وزارت علوم، انجام می شود. برخی دوره های کوتاه مدت هم تحت عنوان سفیران تقریب آموزش داده می شود. در این برنامه ها فضلاء اهل سنت که به عنوان روحانیون حج اعزام می شدند احکام حج را طبق مذاهب مختلف اسلامی آموزش می بینند.

ج - برنامه های مطبوعاتی و انتشاراتی

مجمع جهانی تقریب اسلامی تاکنون علاوه بر دهها جلد کتاب در زمینه مختلف فقهی، اصولی، تاریخی، تفسیری، و حدیث و رجال سه مجله را نیز به زبان عربی و فارسی منتشر کرده است که عبارتند از: فصلنامه عربی رساله التفریق، دو ماهنامه فارسی اندیشه تقریب و ماهنامه خبری پیک تقریب

آیت الله تسخیری در دیدار علمای عراق:

ملت عراق از نظر اندیشه و تدین بسیار غنی است

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در دیدار با هیئتی از علمای کردستان و موصل عراق، با اشاره به سابقه فرهنگی و دینی ملت این کشور گفت: ملت عراق ملت فقیری نیست بلکه از نظر اندیشه، فرهنگ، علما و دینداری بسیار غنی و ثروتمند است.

آیت الله محمدعلی تسخیری دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، در دیدار با علمای شیعه و سنی عراق، ملت این کشور را ملتی مجاهد خواند و افزود: ملت عراق مجاهدانی هستند که سالها در مقابل ظلم و ستم صدام منحرف ایستادگی کردند. وی با اشاره به خدمات شهید صدر افزود: علمایی چون شهید صدر از میان این ملت برخاسته‌اند. شهیدی که با پروژه اقتصادی خود توانست تأثیر بسزایی در بانکداری اسلامی بدون ربا در جهان اسلام برجای بگذارد.

آیت الله تسخیری ادامه داد: پیش از شهید صدر، حتی یک بانک اسلامی در جهان وجود نداشت، اما ایشان توانست اقتصاد اسلامی را متحول سازد به طوری که اکنون در جهان اسلام بیش از ۳۰۰ بانک اسلامی داریم که همه بر اساس

طرح شهید صدر عمل می‌کنند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در خصوص رسالت مجمع تقریب مذاهب خاطرنشان کرد: تمام همت این مجمع بر این است که راه دارالتقریب مصر که در قرن بیستم در جهت مقابله با نزاع‌های مذهبی تأسیس شده است، را ادامه دهیم و برای از بین بردن اختلافات بین شیعه و سنی قدمی برداریم.

وی نقش علمای نجف، قم و الازهر را در ادامه این راه مهم ارزیابی کرد و گفت: معنای تقریب این نیست که یک مذهب را به طور کلی کنار بگذاریم و تکفیر کنیم، بلکه معنای صحیح تقریب آن است که مساحت‌های مشترک میان مذاهب را کشف کنیم چرا که مذاهب اسلامی دارای مشترکات بسیار زیادی می‌باشند.

وی تأکید کرد: ما باید این مساحت‌های مشترک را تجلی بخشیده، توسعه دهیم و کمک کنیم که در مذاهب مختلف تطبیق داده شوند.

آیت الله تسخیری با اشاره به فعالیت‌های مجمع تقریب مذاهب افزود: ما دانشگاه تقریب مذاهب اسلامی در تهران تأسیس کرده‌ایم که در آن، دروس مذاهب جعفری، حنفی، مالکی و شافعی

برگزاری همایش وحدت اسلامی در لندن

پنجمین همایش بین المللی وحدت اسلامی با حضور جمعی از اندیشمندان مسلمان از کشورهای مختلف و با تأکید بر بیداری مسلمانان و ظهور آثار انقلاب اسلامی ایران در منطقه، در لندن برگزار شد.

این همایش بین المللی که از پنج سال پیش تاکنون همه ساله از

سوی تشکیل موسوم به "مجمع وحدت اسلامی (I.U.F)" در انگلیس برگزار می‌شود، امسال محور بحث‌های خود را به تحولات اخیر در جهان عرب اختصاص داده است.

علما و متفکران شیعه و سنی شرکت کنند در این همایش که به مدت چهار روز در لندن برگزار می‌شود، در مراسم افتتاحیه پنجمین همایش خود تأکید کردند که برای بازگشت به عظمت اسلامی باید به قرآن کریم متوسل شد.

همایش امسال به خاطر همزمانی با انتفاضه اخیر کشورهای عربی و در جستجوی پاسخ برای سوالات و ابهامات پیش روی این مبارزات، با شعار "تیا به تغییر برای بیداری امت" برگزار می‌شود.

چند تن از سخنرانان همایش طی سخنانی از انقلاب اسلامی ایران به عنوان قیام مبارکی که به رهبری امام خمینی(ره) توانست زلزله ای در

دنای آرام غرب و صهیونیسم ایجاد کند، یاد کردند که همچنان اثرات آن در کشورهای اسلامی منطقه و در میان دیگر مسلمانان جهان قابل مشاهده است.

حجت الاسلام و المسلمین "محسن اراکی" که خود از بنیانگذاران "مجمع وحدت اسلامی" است طی سخنانی با اشاره به عظمت از دست رفته مسلمانان و عقب ماندگی آنها در زمینه های علمی، اقتصادی و اجتماعی در قرون اخیر، گفت: گزنده ترین شکل این نقطه ضعف متأسفانه در حضور رژیم جعلی صهیونیستی در سرزمین فلسطین مجسم شده است.

وی ادامه داد: ما همه باید از مساله فلسطین عبرت بگیریم و بدانیم که این گونه ضعف ها چه فجایعی می تواند بر سر ما بیاورد.

او راه حل تمام مشکلات جهان اسلام را توسل به قرآن دانست و گفت: راه حل تمام مشکلات و عقب ماندگی های علمی، اجتماعی، اقتصادی و عدم وحدت در جهان اسلام را می توان در قرآن جستجو کرد.

حجت الاسلام و المسلمین اراکی در ادامه سخنان خود با انتقاد از دخالت های نظامی آمریکا

ملا عبد القادر بیضاوی:

شیعه و سنی عوامل ایجاد تفرقه را شناسایی کنند

جهان باهم متحد شده و از تفرقه پرهیز کنند، بر همه حکومت‌های مستبد و ایسته به مستبکران و استکبار جهانی پیروزی می‌شوند. امام جمعه اهل سنت ارومیه تأکید کرد: وحدت یک نعمت بسیار بزرگ برای امت اسلامی است و آنان باید قدر این نعمت را بدانند و از هر گونه تفرقه خودداری کنند.

بیضاوی در بخش دیگری از سخنان خود علت اصلی قیام های مردمی منطقه را مبارزه با حاکمان وابسته و زیر سلطه ابر قدرت هادانست و افزود: مسلمانان وابستگی حاکمانشان را به ظالمان و کافران قبول ندارند و در مقابل به قیام بر خواهند خواست.

امام جمعه اهل سنت ارومیه با اشاره به اینکه

تدریس می‌شود و دانشجویانی از تمامی مذاهب در این دانشگاه تحصیل می‌کنند. ما همچنین در داخل ایران و خارج از کشور، کنفرانس‌ها و نشست‌های متعددی با موضوع تقریب مذاهب اسلامی برپا می‌کنیم و تلاش می‌کنیم که مذاهب فکری را به یکدیگر نزدیک کنیم نه اینکه آنها را با هم متحد کنیم چرا که یکی کردن مذاهب کاری نادرست است.

در ادامه این مراسم، شیخ "هاشم عتتر" خطیب مسجد امام صادق(ع) شهر تلعفر در استان موصل عراق و سخنگوی شیعیان این منطقه، طی سخنانی ضمن تشکر از دولت و ملت جمهوری اسلامی ایران برای استقبال با شکوه از هیئت عراقی، گفت: در شهر تلعفر ۶۰ درصد شیعه و ۴۰ درصد سنی زندگی می‌کنند اما الحمدلله شیعیان و اهل سنت این شهر با هم همبستگی کامل دارند و همه از فرهیختگان جامعه عراق محسوب می‌شوند.

وی خاطرنشان کرد: اندیشه تکفیر، بسیار مخرب و از بین برنده شیعه و سنی و حتی تمام ملت عراق است، اما خوشبختانه شیعیان و اهل سنت تلعفر خود را از این اندیشه میرا می‌دانند و در مقابل این اندیشه فاسد ایستادگی می‌کنند.

و ناتو در قیام های مردم مسلمان در کشورهای عرب منطقه، گفت: قدرت های بیگانه حق ندارند هیچگونه حکومتی را بر مردم منطقه تحمیل کنند و این خود مردم هستند که باید نوع حکومت مورد نظرشان را انتخاب کنند.

وی در پاسخ به کسانی که مردم را از قدرت گرفتن گروه های مسلمان در مصر و سایر کشورهای اسلامی می ترسانند، اظهارداشت: از اسلام نباید ترسید، اسلام ترس ندارد چون عین عدالت است. تمام اسلام در معنای عدالت خلاصه می شود و در منطق قرآن کریم اسلام مساوی است با عدالت.

همچنین حجت الاسلام و المسلمین "حاتم ابودیه" امام جماعت لبنانی های مقیم انگلیس، طی سخنانی در این همایش از امام خمینی به عنوان مجد دین و کسی که روح تازه ای در بدن جامعه اسلامی دمید یاد کرد و گفت: امام خمینی به اندیشه وحدت اسلامی جان تازه ای بخشید و آن را به حرکت واداشت.

در این همایش اندیشمندان مسلمان دیگری همچون ابراهیم منیر از اعضای اخوان مسلمین مصر و شیخ "ماهر مزر" از علمای اهل سنت لبنان مطالبی را در مورد اهمیت وحدت اسلامی به خصوص در وضعیت حساس فعلی که دشمنان علیه خواسته های مشروع مردم مسلمان در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا توطئه می کنند، بیان کردند.

یکی از دانشمندان عراقی:

شیعه و سنی در عراق هیچ تفاوتی

با هم ندارند

اشاره: در حاشیه دیدار هیئتی از علمای عراق با آیت الله "تسخیری" خبرنگار تقریب با "سید محمد عبد القادر" قاضی القضاات تلعفر عراق در خصوص مهمترین مسائل جهان اسلام و عراق و به ویژه شهر تلعفر گفت وگویی انجام داده است که متن آن در زیر می‌آید:

ارزیابی شما از روابط اهل سنت و شیعیان عراق به ویژه در منطقه تلعفر - با توجه به اقدامات تروریستی که در جهت ایجاد تفرقه میان پیروان این دو مذهب صورت می‌گیرد - چیست؟ و مهمترین چالش‌های پیش روی فعالان تقریبی شیعه و سنی در حال حاضر چه می‌تواند باشد؟

روابط میان شیعه و سنی در عراق، به رغم تمام تلاش‌هایی که تروریسم و دست‌نشانده‌های آن در جهت ایجاد تفرقه انجام می‌دهند، همچنان خوب و رضایت‌بخش است و هیچ کس نمی‌تواند ادعا کند که ذره‌ای کراهت میان شیعه و سنی نسبت به یکدیگر وجود دارد. اما در عراق به ویژه در تلعفر مشکل بزرگی به ویژه در میان برادران اهل سنت وجود دارد که مسلمانان را تهدید می‌کند؛ و آن، ترس از تکفیری‌ها و تروریست‌هایی است که تلاش می‌کنند اهل سنت را از شیعیان جدا کنند. و متأسفانه شاهد هستیم که این مسئله بر فعالیت‌های وحدت‌گرایانه و تقریبی آنها تأثیر می‌گذارد. دلیل این حرف نیز آن است که قرار بود در این دیدار ۱۰ نفر از برادران اهل سنت ما را همراهی کنند، اما تنها سه نفر از آنان با ما همراه شدند و هفت نفر بقیه از بیم تروریست‌هایی که در برخی از مناطق سنی نشین عراق به خصوص در موصل و قسمتی از شهر تلعفر رسوخ کرده‌اند، در این سفر شرکت نکردند.

تروریست‌ها شیعیان عراق را منتسب به ایران می‌دانند و آنان را عراقی نمی‌شمارند و با این تهمت‌ها، اقدامات ناجوانمردانه خود در ایجاد فتنه و تفرقه میان شیعه و سنی را توجیه می‌کنند. این بزرگترین چالشی است که فعالان تقریبی و کسانی که به تقریب میان دو مذهب شیعه و سنی در عراق اهتمام می‌ورزند، با آن مواجه هستند.

من به عنوان یکی از شیعیان عراق تأکید می‌کنم که نگاه ما به ایران به عنوان یک کشور اسلامی است که همه مسلمانان در اقصی نقاط جهان را حمایت می‌کند و آنگونه نیست که تکفیریان می‌پندارند. تأکید ما بر این است که باید با ایران همبستگی داشته باشیم و از تلاش‌های ایران در جهت ایجاد وحدت و تقریب بین مسلمانان و از بین بردن اختلافات در جهان اسلام حمایت کنیم. اما تروریست‌ها و تکفیریان خواسته‌های استعماری خود را در کشور ما، عراق، به اجرا در می‌آورند و نمی‌خواهند که ایران در رسیدن به اهداف خود موفق شود. آنان متأسفانه از طریق برخی از کشورهای مجاور، تلاش‌های بی‌نتیجه‌ای برای جلوگیری از موفقیت ایران انجام می‌دهند.

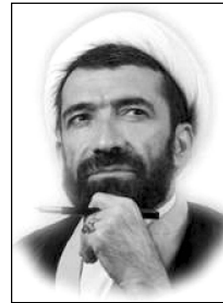
ارزیابی شما در مورد حوادث بحرین چیست؟

ما لشکر کشی نیروهای سعودی به اراضی بحرین و کشتار مردم بی‌گناه این کشور را محکوم می‌کنیم زیرا هیچ کشوری حق ندارد در امور داخلی کشور دیگر دخالت کند. ما همبستگی خود را با ملت بحرین اعلام می‌کنیم و خواسته‌های مسالمت‌آمیز آنان را تأیید کرده و اتهام‌هایی را که به آنان وارد می‌شود مبنی بر اینکه اعتراضات آنان را اغتشاشات مذهبی عنوان می‌کنند رد می‌کنیم. زیرا عکس این اتهام صحیح است و این خواسته‌ها، خواسته همه ملت بحرین، چه شیعه و چه سنی است.

شایان ذکر است شهر تلعفر در شمال غرب موصل قرار دارد و دارای ۳۰۰ هزار نفر جمعیت است که ۶۰ درصد آنان شیعه و ۴۰ درصد اهل سنت هستند. این شهر از نظر آثار تاریخی غنی است و قلعه باستانی مشهور تلعفر نیز در آن قرار دارد.

در مصاحبه با حجت الاسلام والمسلمین رضا مختاری؛

آشنایی با مؤسسه کتاب شناسی شیعه

مؤسسه کتاب شناسی شیعه از جمله مؤسسات نوپا اما پرکار و موفق قم می باشد که در حوزه های تراجم و رجال، کتابشناسی و تاریخ علم فعالیت دارد و طی فعالیت کوتاه خود، آثار ارزشمندی را خلق کرده و یا در دست اقدام دارد. در این باره با حجت الاسلام والمسلمین رضا مختاری گفت و گویی انجام دادیم که ملاحظه می فرمایید:

مؤسسه کتاب شناسی شیعه از چه تاریخ و با چه اهدافی تأسیس شد؟

مؤسسه کتاب شناسی شیعه^۱ (= مؤسسه تراث الشیعة) در سال ۱۳۸۵ ش/ ۱۴۲۷ ق در حوزه عملیه قم بنیان نهاده شد. اهداف مؤسسه عبارتند از:

۱- توسعه، توانمند سازی و ارتقای سطح دانش و پژوهش در زمینه علوم و فنون تراجم، تاریخ علم، فهراس و کتاب شناسی، نسخه شناسی و فهرست نویسی، و زمینه سازی مناسب برای ارتقای فعالیتهای پژوهشی مرتبط با آن در حوزه معارف شیعی و رفع نیازهای پژوهشی شیعه شناسی؛

۲- شناخت دقیق و درست منابع حدیثی و روایی مذهب تشیع و بیان صحت و سقم و میزان ارزش و اعتبار آنها.

۳- معرفی دقیق و همه جانبه عالمان، بزرگان و مؤلفان مذهب شیعه؛

۴- معرفی دقیق و همه جانبه آثار مکتوب شیعه به خصوص در پنج سده نخست هجری؛

۵- تبیین صحیح و عالمانه پیشینه علمی و فرهنگی مذهب ناب شیعه و پاسخ به شبهات و نقدها در این زمینه؛

مؤسسه چه کارهایی را در دست اقدام دارد؟ و هر کدام در چه مرحله ای قرار دارند؟

اساسی ترین و کارآمدترین طرح پژوهشی مؤسسه، تدوین و نشر دانشنامه آثار شیعه (تاریخ التراث الشیعی) به زبانهای فارسی، عربی و انگلیسی است. این دانشنامه ابتدا به زبان فارسی در حدود چهل جلد رحلی دانشنامه ای (هرجلد حدود ۸۰۰ صفحه، و در مجموع حدود ۳۰/۰۰۰ صفحه) تدوین و سپس به زبانهای عربی و انگلیسی ترجمه خواهد شد، ان شاء الله سبحانه.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در ایران تدوین دانشنامه های گوناگون در دانشها و موضوعات، اوج گرفته است، اما در این میان، تدوین دانشنامه در حوزه میراث مکتوب و کتاب شناسی شیعه ضرورتی افزون تر دارد. در این دانشنامه کارنامه علمی پر برگ و بار دانشمندان شیعه و آثار مکتوب آنان به ترتیب تاریخ وفات پدیدآورندگان آثار مکتوب از آغاز طلوع تشیع یعنی دوره حضرت امام امیرالمؤمنین (علیه افضل صلوات المصلین) تا زمان حاضر، تدوین می شود. این دانشنامه با رعایت معیارهای نگارش علمی و با استفاده از تجارب ارزشمند دانشنامه نویسی و بر اساس همه منابع موجود و در دسترس، همراه با پژوهشهای عمیق و نو، سامان خواهد یافت.

تاکنون عالمان شیعه آثار متعدد و مفیدی در معرفی تصانیف شیعه سامان داده اند که از همه آنها جامع تر و مفیدتر و دقیق تر، الذریعة الی تصانیف الشیعة است که حاصل زحمات و تلاشهای طاقت فرسا و مستمر و طولانی شیخ آقا بزرگ تهرانی و منبع بسیار ارزشمندی برای دانشنامه آثار

شیعه است، اما کار این مرد بزرگ برای زمان ما کافی نیست و شاید بتوان گفت که ذریعه کمتر از یک پنجم آثار شیعه را معرفی کرده است. از این رو، هنوز باید گامهای بلندی در این زمینه برداشته شود که دانشنامه آثار شیعه یکی از آن گامهاست و از آنجا که دیگران سهم شیعه در پیشبرد علوم و پایه گذاری تمدن بشری را ناچیز جلوه می دهند، ضرورت تدوین دانشنامه آثار شیعه، بیشتر نمایان می گردد.

این دانشنامه چه ویژگی هایی دارد؟

این دانشنامه مشتمل بر معرفی دقیق و همه جانبه آثار مکتوب شیعه امامیه و مؤلفان آنهاست و در معرفی آثار مهم، نکات ذیل مد نظر قرار می گیرد:

نام دقیق و کامل اثر؛ نامهایی که به آن شهرت یافته است؛ موضوع؛ زبان؛ تاریخ آغاز و انجام تألیف؛ لغزشهای منابع مهم در معرفی اثر مورد نظر؛ محتوای اثر؛ ارزش علمی؛ اشاره به ابواب و فصول؛ روش مؤلف در تدوین؛ کتابهای تأثیر گذار بر اثر؛ نسخه های خطی و چاپهای آن؛ فواید گوناگون علمی، تاریخی و کتاب شناختی، مانند نقل از کتابهای مفقود مهدی الیه؛ معرفی آثار وابسته مانند: شرحها، مستدرکها، ردیه ها و ترجمه ها؛ آثار مشابه؛ همچنین تصویر نمونه هایی از دست خط و تصاویر مؤلفان؛ تصویر صفحاتی از نسخه های خطی؛ و در پایان، انواع فهراس راهنما، مانند فهرستهای موضوعی، آثار مفقود، آثار مخطوط، آثار مطبوع، آثار فارسی، آثار عربی و دیگر زبانها به ویژه فهرست آثار مربوط به هر علم، مانند کلام، فقه، حدیث با شاخه های مختلف آن علوم، و نیز فهرست موضوعی خاص، مثلاً ذیل فقه آثار مربوط به غنا، رؤیت هلال، ولایت فقیه.

این دانشنامه، مؤلف محور است، نه کتاب محور، و هرمدخل آن نام یکی از مؤلفان شیعی است و در آغاز مدخل، سرگذشت جامع، فشرده، دقیق، استوار، متقن و مستند مؤلف بر پایه منابع معتبر درج می شود. در شیوه نامه مبسوطی، چگونگی های تدوین دانشنامه ذکر شده و در اینجا به اشاره بسنده شد.

این دانشنامه در چه مرحله ای از کار قرار دارد؟

در مرحله مدخل گزینی، و تشکیل پرونده علمی برای مدخلها.

حوزه های دیگر فعالیت مؤسسه را تشریح کنید؟

مؤسسه طرحهای متعدد دیگری را در قالب تألیف و تحقیق و ترجمه - که هدف مهم مؤسسه یعنی معرفی شخصیتها و آثار و مآثر شیعه را تأمین می کند - در دستور کار خود دارد. این طرحها علاوه بر اینکه ارزش فی نفسه و مستقل دارند و جداگانه عرضه می شوند، منابع مهم و سودمند و کارآمدی برای دانشنامه آثار شیعه اند و به نوعی پرونده علمی و پشتوانه آن محسوب می شوند و بدون آنها کار دانشنامه سامان نمی یابد یا با نواقص بسیار همراه خواهد بود. طرحها عنوان های ذیل دسته بندی شده اند:

۱- بزرگان شیعه (اعلام الشیعه)

دانشوران بزرگی در طول تاریخ شیعه در حفظ و پاسداری از حریم فرهنگ تشیع و گسترش آن نقش اساسی و بارزی داشته اند. از

میان آنان، بیش از یکصد تن که برجسته ترین و تأثیر گذارترین بوده اند، انتخاب شده اند و سرگذشت، آرا و اندیشه ها، آثار علمی، فعالیتهای اجتماعی و سایر امور مربوط به سرگذشت هر کدام، در یک جلد مستقل و در حدود ششصد صفحه تألیف و منتشر می شود.

برخی از آنان عبارت اند از:

فضل بن شاذان، کلینی، صدوق، شیخ مفید، سید رضی، سید مرتضی، شیخ طوسی، خواجه طوسی، محقق حلی، علامه حلی، شهید اول، محقق کرکی، شهید ثانی، محقق اردبیلی، شیخ بهائی، میرداماد، صدرالمآلمین، علامه مجلسی

اول و دوم، و حیدر بهبهانی، علامه بحرالعلوم، شیخ جعفر کاشف الغطاء، نراقی اول و دوم، شیخ انصاری، صاحب جواهر، حاجی سبزواری، میر حامد حسین، میرزای شیرازی، آخوند خراسانی، آیه الله حائری، آیت الله مدرس، محمد جواد بلاغی، آیت الله اصفهانی، علامه سید محسن امین، علامه شرف الدین، آیت الله بروجردی، شیخ آقا بزرگ تهرانی، آیت الله حکیم، امام خمینی، و آیت الله خوئی (أعلی الله مقامهم).

حق این شخصیتها و امثال آنان در دانشنامه ادا نمی شود؛ از این رو، به سرگذشت هر کدام یک جلد اختصاص داده می شود این مجموعه در بیش از یکصد جلد، با یک طرح و شکل و شمایل و به ترتیب تسلسل تاریخی، و به دو زبان فارسی (با عنوان عام بزرگان شیعه) و عربی (با عنوان عام اعلام الشیعه) انتشار می یابد.

۲- اجازات الشیعه

اهتمام علمای شیعه به حدیث، و انتساب درست آثار حدیثی به پدیدآورندگان آنها، صحت و سقم و اعتبار احادیث، از روزگاران کهن به سبب اهتمام آنان به سنت اجازه و استجازه شد. از این رو، اجازات حدیثی فراوانی پدید آمد که بسیاری از آنها آکنده از فواید گوناگون تاریخی و کتاب شناختی است که دو نمونه بارز آن اجازه علامه حلی به بنی زهره و اجازه کبیره شیخ حسن صاحب معالم است. اهمیت اجازه به حدی است که یک جلد بحار الانوار به آن اختصاص یافته و این مجلد بحار از پرفایده ترین مجلدات آن است. ولی از سوی دیگر، بسیاری از اجازات، حتی اجازات پیش از علامه مجلسی، در بحر و کتابهای دیگر منتشر نشده است.

مؤسسه به منظور نشان دادن اهتمام شیعه به حدیث و اسناد درست و برای بهره برداری فراوان از این گنجینه عظیم در دانشنامه آثار شیعه، و بزرگان شیعه، اجازات علمای شیعه را به ترتیب تاریخ وفات مجیزین، مرتب و پس از تحقیق انتقادی منتشر خواهد کرد. البته هرچند قبل از به سامان رسیدن این طرح کلان، پاره ای از اجازات به دلایلی در دو فصلنامه کتاب شیعه یا گاهنامه التراث الشیعی مجال نشر خواهند یافت.

۳- علماء الشیعه و رواته فی مصادر أهل السنة

اطلاعات و آگاهیهای ناب و دست اول بسیاری راجع به شخصیتها و روایان و آثار شیعه در کتب اهل سنت هست که در آثار امامیه نیامده است. همچنین گاهی مطالب ناروا، نادرست و داوری های نسنجیده ای در آثار اهل سنت در این

دو موضوع دیده می شود. طرح علماء الشیعه و رواته فی مصادر اهل السنة، طرحی بسیار گسترده و مفید و کارآمد است که چنین اطلاعاتی طی آن از منابع عمده اهل سنت استخراج، تبویب، دسته بندی، تصحیح و منتشر خواهد شد. همچنین اشتباهات و مطالب ناروای این منابع تصحیح، و با دلیل و برهان پاسخ داده می شود.

۴- تحقیق أعیان الشیعه

بزرگترین کتاب در تراجم و سرگذشت عالمان، روایان و شخصیتهای شیعه أعیان الشیعه تألیف علامه مصلح سید محسن امین عاملی است که ابتدا در بیش از پنجاه جزء و سپس به

صورتهای گوناگون منتشر شده است. جایگاه ویژه این کتاب از یک سو و نداشتن چاپی مصحح و در خور از سوی دیگر، دلیل تصمیم تحقیق آن بود. چاپهای رایج و اخیر آن همراه با نواقص بسیار و حدود ده هزار خطای چاپی و شبه چاپی و افتادگی است. در تحقیق مؤسسه اشعار و کلمات مشکل اعرابگذاری و مشکول و همه مطالب منقول تخریح و اشتباهات آن تصحیح خواهد شد. طبیعی است به دلیل گستردگی کار، سامان یافتن این تحقیق سالها به طول خواهد انجامید و درست به همین دلیل، به عنوان طرحی مستقل از آن یاد کرده ایم.

۵- تألیف، تحقیق و ترجمه کتب تراجم

بسیاری از آثاری که علمای ما در تراجم پدید آورده اند، یا همچنان مخطوط مانده و به چاپ نرسیده اند و یا اگر منتشر شده اند، تحقیقی شایسته و در خور نداشته و مغلوط بوده اند. نمونه قسم اول بسیار است؛ از جمله، الحصون المنیعة، آینه حق نما، شذور العقیان، تذکرة العلماء المتبحرین، أوراق الذهب. نمونه روشن و بارز قسم دوم هم سلافة العصر، والدرجات الرفیعة از سید علیخان مدنی است. گفتنی است، سهم دانشمندان شیعه در پیشبرد و گسترش تشیع در شبه قاره، بیشتر مغفول مانده و کتابهای سرگذشت آنان کمتر در دسترس قرار گرفته یا از چاپ محققانه محروم مانده است. از این رو، این مؤسسه، تحقیق آثار علمای شیعه و به خصوص سرگذشت عالمان شبه قاره را در دستور کار خود قرار داده است مانند: آینه حق نما، شذور العقیان، ورثة الانبیاء، أوراق الذهب، نجوم السماء، تکمله نجوم السماء، تجلیات و ترجمه تذکره بی بها. بیفزاییم که برخی از منابع از جمله کتابهای الحصون المنیعة، ریاض العلماء، ومجالس المؤمنین را مؤسسات دیگر در دست تحقیق دارند که مؤسسه برای پرهیز از تکرار، از تحقیق آنها چشم پوشید. تألیف کتابهایی در سرگذشت آن دسته از علمای شیعه که به هر دلیل مشمول طرح بزرگان شیعه نیستند نیز در دستور کار مؤسسه است که از این گروه تاکنون الشیخ حبیب آل مهاجر العاملی منتشر شده است.

۶- تألیف، تحقیق و ترجمه کتب فهراس

برخی از آثار شیعه در فهرست و کتاب شناسی، یا چاپ نشده اند یا چاپ منقح و محققانه ای نداشته اند؛ مانند الذریعة الی تصانیف الشیعه از شیخ آقا بزرگ تهرانی (قدس سره)، و کشف الحجب والأستار عن وجه الکتب والأسفار از سید اعجاز حسین نیشابوری کنتوری (قدس سره).

کتاب پژوهی، نسخه شناسی، دایرة المعارف نویسی و کتب مرجع یکی از غنی ترین و پرمراجعه ترین کتابخانه های تخصصی است.

گسترش منابع کتابخانه با سفارش و تهیه جدیدترین کتابهای منتشر شده در داخل و خارج کشور، و گزینش موضوعی از میان مجموعه های شخصی و کتابهای اهدایی، مجموعه مناسب و ارزشمندی را برای پژوهندگان فراهم آورده است. ۲- تاکنون هیچ مؤسسه ای در ایران و جهان، برای منظوری که مؤسسه کتاب شناسی برای آن تأسیس شده وجود نداشته است و فعالیت آن به هیچ روی تکراری نیست. فعالیتهای پیشین در این زمینه همگی فردی و قائم به شخص بوده است، نه تشکیلاتی و در قالب مؤسسات ماندگار که فعالیت مستمر داشته باشند.

۳- علاوه بر پژوهشگران داخلی، تعدادی از مؤسسات و پژوهشگران حوزوی و دانشگاهی غیر ایرانی مقیم کشورهای لبنان، عراق، بحرین و عربستان با مؤسسه کتاب شناسی همکاری دارند و نیازهای علمی و پژوهشی این مؤسسه را در دیگر کشورها برآورده می سازند.

۴- مؤسسه کتاب شناسی شیعه، به هیچ روی، به هیچ حزب، گروه، مؤسسه و دسته سیاسی و غیر سیاسی و شخصیت حقوقی، منتسب و وابسته نیست و از دل حوزه علمیه قم سربرآورده است و تنها امید و توکل پایه گذاران آن به خداوند متعال، و عنایت و دعای صاحبان حوزه حضرت امام صادق (صلوات الله وسلامه علیه) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است و بحمدالله تاکنون از همکاری فضلالی طراز اول حوزه و دانشگاه بهره مند بوده و فعالیت آن مورد تأیید مراجع بزرگ شیعه قرار گرفته است.

بیفزایم که اولین اثر منشور مؤسسه جرعه ای از دریا اثر فقیه محقق حضرت آیت الله شبیری زنجان (دامت برکاته) است که جلد اول آن با اقبال وسیع مواجه شد و جلدهای بعدی آن هم بتدریج منتشر خواهد شد. همچنین دیگر شخصیتهای طراز اول تراجم و رجال و کتاب شناسی مانند آیت الله سید احمد مددی، علامه سید محمدرضا جلالی، حجت الاسلام سید محمد جواد شبیری با مؤسسه همکاری دارند و علامه سید عبدالله شرف الدین فرزند علامه شرف الدین و مرحوم دکتر حسینعلی محفوظ هم نشر و تحقیق برخی آثار خود را به مؤسسه سپرده اند.

توسعه، توانمند سازی و ارتقای سطح دانش و پژوهش در زمینه علوم و فنون تراجم، تاریخ علم، فهرس و کتاب شناسی، نسخه شناسی و فهرست نویسی، و زمینه سازی مناسب برای ارتقای فعالیتهای پژوهشی مرتبط با آن در حوزه معارف شیعی، و رفع نیازهای پژوهشی شیعه شناسی؛ از جمله اهداف موسسه کتاب شناسی شیعه می باشد.

✽ در دانشنامه آثار شیعه کارنامه علمی پر برگ و بار دانشمندان شیعه و آثار مکتوب آنان به ترتیب تاریخ وفات پدیدآورندگان آثار مکتوب از آغاز طلوع تشیع یعنی دوره حضرت امام امیرالمؤمنین (علیه افضل صلوات المصلین) تا زمان حاضر، تدوین می شود.

علاوه بر پژوهشگران داخلی، تعدادی از مؤسسات و پژوهشگران حوزوی و دانشگاهی غیر ایرانی مقیم کشورهای لبنان، عراق، بحرین و عربستان با مؤسسه کتاب شناسی همکاری دارند و نیازهای علمی و پژوهشی این مؤسسه را در دیگر کشورها برآورده می سازند.

برگرفته از روزنامه جمهوری اسلامی

همچنین پاره ای از مدخلهای دانشنامه، پیش از نشر در دانشنامه، در کتاب شیعه منتشر و سپس به صورت پخته تر و کامل تر در دانشنامه چاپ می شوند. محتوای این مجله بدین شرح است:

- ۱- سرمقاله؛ ۲- مقاله پژوهشی؛ ۳- سرگذشت نامه ها؛ ۴- وصایا؛ ۵- اجازات؛ ۶- اسناد، مکتوبات و تقریظات؛ ۷- در پرتو ذریعه؛ ۸- آثار نویافته؛ ۹- فواید نسخه ها؛ ۱۰- نسخه شناسی؛ ۱۱- نکته ها؛ ۱۲- نقد و معرفی کتاب / مجله؛ ۱۳- کتابهای تازه؛ ۱۴- پژوهشهای در آستانه نشر؛ ۱۵- بایسته های پژوهشی؛ ۱۶- کتاب شناسی موضوعی؛ ۱۷- تجربه ها؛ ۱۸- اخبار و مراکز علمی و فرهنگی؛ ۱۹- وفیات؛ ۲۰- نامه ها

ب) التراث الشیعی
التراث الشیعی عنوان گاهنامه عربی مؤسسه است، که حداقل سالی یک شماره منتشر می شود. بسیاری از پیشینیان، پژوهشهایی بس مفید و کارآمد درباره شخصیتها و آثار شیعه دارند که حجم آن در حد کتاب نیست تا مستقلاً قابل نشر باشد، بلکه در حد رساله و مقاله است. مؤسسه کتاب شناسی این پژوهشها را علاوه بر مقالات و مطالب متناسب دیگر، ضمن التراث الشیعی منتشر خواهد کرد تا علاوه بر استفاده دیگر پژوهشگران، در سامان دادن دو طرح عظیم مؤسسه کتاب شناسی یعنی دانشنامه آثار شیعه و بزرگان شیعه، به کار آید.

مؤسسه در دیگر حوزه های اطلاع رسانی چه اقداماتی انجام داده است؟

الآثر پایگاه اطلاع رسانی کتاب شناسی شیعه است: <http://www.al-athar.ir>

اهمیت اطلاع رسانی، مؤسسه کتاب شناسی شیعه را بر آن داشت تا پایگاه اطلاع رسانی الآثر را به منظور ارتباط و تبادل اطلاعات با مراکز علمی و فرهنگی و پژوهشگران و علاقه مندان راه اندازی کند. مهم ترین بخشهای این پایگاه عبارت اند از:

اخبار: شامل آخرین اطلاعات درباره پژوهشهای نو در حوزه کتاب شناسی، شخصیت شناسی، تصحیح انتقادی متون و فهرست نسخه های خطی.

مقالات: شامل مقالات پژوهشگران مؤسسه کتاب شناسی شیعه در تراجم، کتاب پژوهی، نسخه های خطی و فهرس.

نکته های کتاب شناختی: شامل پژوهشهای کوتاه و نو در حوزه میراث مکتوب شیعه و تراجم، نقد و معرفی کتاب: شامل گزارش و بررسی کتابهای جدید در حوزه تراجم، کتاب شناسی، نسخه پژوهی، و فهرست نگاری.

کتابخانه: این قسمت در دو بخش طراحی شده است:

- کتابهای چاپی: متن کتابهای ارزشمند و نایاب با قابلیت دریافت و ذخیره متن کتاب.
- کتابهای خطی: نسخه های عکسی و دیجیتال مؤسسه کتاب شناسی شیعه که از نسخه های نفیس کتابخانه های مختلف تهیه شده است.

فعاليتها: شامل گزارشی از پژوهشهای مؤسسه و همچنین اخبار بخش آموزش.

در پایان اگر نکاتی ناگفته مانده است، بیان فرمایید:

۱- کتابخانه تخصصی مؤسسه کتاب شناسی شیعه با هدف گردآوری و سازماندهی مواد کتابخانه ای (کتابها، نشریه ها، پایان نامه ها، نرم افزارها، منابع الکترونیکی) تأسیس شده است. این کتابخانه با بیش از سی هزار کتاب و پنجاه عنوان نشریه تخصصی در زمینه زندگی نامه نویسی،

آثار شیعه که در یکی از کشورهای جهان منتشر شده، معرفی می شود.

۷- مجموعه مقالات پژوهشی در زمینه شخصیت شناسی و کتاب شناسی

برخی از دانشوران و متخصصان دانش تراجم و کتاب شناسی در این دو موضوع پژوهشهایی چاپ شده و چاپ نشده، سامان داده اند که در این سو و آن سو پراکنده اند و گاه حتی دسترسی به آنها برای نویسندگانشان هم به آسانی میسر نیست. از این رو، مؤسسه کتاب شناسی تلاش می کند مقالات، گفت و گوها، تدریسا و پژوهشهای شخصیت های طراز اول شخصیت شناسی و کتاب شناسی را تنظیم و تدوین، و احیاناً با تجدید نظر پدیدآورنده و ویرایش علمی، منتشر سازد؛ از جمله مقالات، پژوهشها و گفت و گوهایی:

- ۱- حضرت آیت الله حاج سید موسی شبیری زنجان، مرجع عالی قدر تقلید؛ ۲- علامه حاج سید محمد علی روضاتی؛ ۳- استاد عبدالحسین حائری؛ ۴- آیت الله سید احمد موسوی مددی؛ ۵- علامه سید محمد رضا حسینی جلالی؛ ۶- مرحوم دکتر حسینعلی محفوظ (قدس سره).
- ۸- شناختنامه ها و یاد نامه ها

مؤسسه کتاب شناسی شیعه به منظور دسترسی آسان محققان به ویژه پژوهشگران خود، عمده و اهم تحقیقات پراکنده و انجام شده درباره یک شخصیت یا یک کتاب را، تنظیم، گزینش و تدوین و ذیل عنوان شناختنامه منتشر می کند. از این سلسله تاکنون شناختنامه آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی (قدس سره) در یک جلد و شناختنامه شهیدین (رحمهم الله) در سه جلد منتشر شده است. نیز به منظور تکریم برخی شخصیتهایی که منشأ خدمات بسیار به فرهنگ تشیع بوده اند، مؤسسه یادنامه هایی به نام آنان تدوین و منتشر خواهد کرد که این یادنامه ها از آثار علمی آنان و پژوهشهای مربوط به آنان فراهم آمده است. اولین نمونه از این سلسله، شیخ آقا بزرگ تهرانی (قدس سره) است که اکنون مراحل نشر را طی می کند.

۹- پژوهش های منطقه محور
نوعی از پژوهش های سرگذشت نامه ای از قدیم الایام بین عالمان شیعه و سنی رواج داشته که محور آن یک شهر، یک کشور، یا یک منطقه بوده است و در آن فقط به سرگذشت و زندگی نامه عالمان و بزرگان همان منطقه می پرداخته اند؛ مانند: ۱- امل الامل فی تراجم علماء جبل عامل؛ ۲- أنوار البدرین فی علماء القطیف والبحرین؛ از این سنت پژوهشی در رشته تراجم نگاری که دارای فوایدی است، غفلت نشده و مؤسسه کتاب شناسی پژوهشهایی را به همین سبک سامان خواهد داد که از این سلسله است سرگذشت عالمان و بزرگان بهبهان، علماء البحرین، علماء الشام. و همچنین تحقیق امل الامل و تکمله ها و تتمیم ها و حواشی آن در یک مجموعه و با یک شکل و شمایل.

مؤسسه کتاب شناسی مجله و نشریه هم منتشر می کند؟

مؤسسه یک مجله فارسی و یک مجله عربی منتشر می کند که عبارتند از:

الف) دو فصلنامه کتاب شیعه
به منظور نشر پژوهشهای پژوهشگران در باب شخصیتها و کتابهای شیعه و نقد و معرفی آنها، و نیز برای ایجاد ارتباط با مخاطبان مؤسسه کتاب شناسی، این مؤسسه دو فصلنامه ای - عمده به زبان فارسی - با نام کتاب شیعه منتشر می کند. در این مجله بسیاری از مباحث که در دانشنامه آثار شیعه نمی توان به طور گسترده به آنها پرداخت، مجال نشر می یابند.

مؤسسه تحقیق انتقادی و نشر آراسته این گونه آثار را نیز در دستور کار خود دارد، اما از آنجا که سالها پیش دفتر انتشارات اسلامی در قم تصحیح الذریعه را شروع کرده است، مؤسسه به تحقیق آن نپرداخت و تحقیق کتابهای دیگر از جمله کشف الحجب را وجهه همت قرار داد.

همچنین بسیاری از فهرس و کتاب شناسی های شیعه از دست تطاول روزگار در امان نمانده و از بین رفته اند، ولی با استفاده از منابعی که مطالب آنها را نقل کرده اند، قابل بازسازی هستند؛ از جمله هشت فهرست شیعه در سده سوم تا پنجم. مؤسسه با بهره گیری از منابعی که مطالب این فهرستها را نقل کرده اند، این هشت فهرست را بازسازی و به نام فهرس الشیعه در دو جلد در حدود ۱۴۰۰ صفحه منتشر کرد. همچنین فهرست نویسی نسخه های خطی کتابخانه هایی که از اهمیت ویژه برخوردارند و تاکنون فهرست نشده اند، در دستور کار مؤسسه است مانند فهرس مکتبة العلامة السید محمد صادق بحر العلوم که اخیراً منتشر شد.

یکی از عمده ترین طرحهای ذیل این عنوان، طرح گسترده تألیف فهرست میراث مخطوط شیعه در کتابخانه های جهان است. تردیدی نیست که بیشترین دست نوشته های شیعه در کتابخانه های عمومی یا شخصی ایران نگهداری می شود، اما در بسیاری از کشورهای جهان به خصوص ترکیه، عراق، هند و پاکستان نیز بسیاری از آثار مخطوط شیعه هست.

در این طرح مخطوطات شیعه در کتابخانه های جهان - جز ایران - بر اساس منابع مختلف شناسایی، تنظیم، و معرفی و با عنوان فهرس التراث المخطوط للشیعة فی العالم ارائه می شود. شایان ذکر است که به دلیل ناآشنایی بیگانگان با آثار و علمای شیعه، در منابع و فهرس غیر شیعی اشتباهات و اشکالات فراوانی وجود دارد که ذکر نمونه های آن موجب تطویل است. در این طرح پژوهشی این اشکالات و اشتباهات بر طرف و تصحیح می شود.

طرح گسترده و کلان دیگر ذیل این عنوان، فهرست میراث مخطوط شیعه در کتابخانه های ایران با عنوان فهرس التراث المخطوط للشیعة فی ایران است. بیشترین آثار دست نویس شیعه در کتابخانه های ایران نگهداری می شود، اما متأسفانه بخش عمده ای از مخطوطات ایرانی هنوز فهرست نشده است. از سوی دیگر، در فهرس مخطوطات اشتباهات فراوانی رخ داده؛ به طوری که در برخی فهرس حدود سی درصد مطالب اشتباه است. در این طرح پژوهشی حتی الامکان اشتباهات فهرس تصحیح، و همه آثار مخطوط یک مؤلف، به ترتیب الفبای نام مؤلف، درج و فهرست می شود. این طرح پژوهشی و طرح پیشین هردو مؤلف محور و به یک شکل و شیوه اند.

همچنین طرح فهرست آثار مطبوع شیعه در جهان با عنوان فهرس التراث المطبوع للشیعة فی العالم، زیر مجموعه این عنوان است. بسیاری از آثار شیعه از آغاز ابداع صنعت چاپ تاکنون در کشورهای مختلف به خصوص ایران، لبنان، عراق و هندوستان به چاپ رسیده اند که به دلیل نبود کتاب شناسی کامل و جامع، حتی گاهی اهل فن از آنها اطلاع کاملی ندارند. البته گام هایی در این زمینه برداشته شده که کافی نیست. محض نمونه، منية المرید شهید ثانی، بارها در شکل و شمایل مختلف در کشورهای هند، ایران، عراق و لبنان به چاپ رسیده و اکثر ناشران آن از چاپ قبلی آن بی اطلاع بوده و کار ناقصی عرضه کرده اند. در این طرح، هر اثری از

در گفتگوی روزنامه جوان با حجت الاسلام والمسلمین خسروشاهی عنوان شد:

دلیل اصلی پیروزی بنی صدر، حمایت خانواده امام بود

آغاز شد که سرانجام با برخورد قاطع مقامات و نهادهای مسئول غائله پایان یافت...

بهرحال آقای بنی صدر در این جریان، از سوی شورای انقلاب همراه دوستان دیگر به تبریز رفته بود که در عمل اقدام آنان به نتیجه مثبت و نهائی نرسید و به مرکز بازگشتند.

من این موضوع را در کتاب مربوط به پیدایش و انحلال حزب یا آغاز و انجام حزب خلق مسلمان^۱ شرح داده ام در اینجا ضرورتی به تفصیل نمی بینم. انشاءالله اگر کتاب چاپ شد، حقایق بطور مستند در آن روشن خواهد شد.

نقش بنی صدر در مجلس خبرگان قانون اساسی را چگونه ارزیابی می کنید؟

با مراجعه به مذاکرات انجام شده در جلسات مجلس خبرگان قانون اساسی، می توان گفت که بنی صدر در فکر اصلاح و تکمیل قانون اساسی بوده و بظاهر قصد تخریب یا احلال نداشت... و حتی او در مقاله یا مصاحبه ای در ایران، مدعی شد که تنظیم ماده مربوط به "ولایت فقیه" را او پیشنهاد کرده است... و البته می دانیم که او پس از فرار از ایران، کاملاً با مسئله ولایت فقیه به مخالفت و ضدیت پرداخت...

بهرحال در کل نمی توان نقش او را در مسئله قانون اساسی منفی تلقی کرد و اگر در اوایل اشکالاتی هم داشت، به قصد تخریب و احلال نبود... اما بعدها؛ همه می دانیم که موضع او چه بود.

روایت و تحلیل شما از اولین دوره انتخابات ریاست جمهوری چه بوده و چرا بنی صدر از نظام اسلامی دور شد و نقش دفتر و اطرافیان وی در این راستا چگونه بود؟ و چرا با شهید رجایی مخالفت کرد؟

امام خمینی ره با نپهی شرکت روحانیون در امر ریاست جمهوری، میدان را برای دیگران باز گذاشت. هدف امام آن بود که مردم تصور نکنند که هدف اصلی رئیس شدن فلان شخصیت روحانی برجسته بود؛ از سوی دیگر امام نمی خواستند روحانیون درگیر کارهای اجرایی بشوند و برای همین هم اصولاً پس از استقرار امور خود به قم رفتند و قصد داشتند همچنان در قم بمانند... و روی همین اصل در میان کاندیداهای دوره نخست، اسامی افرادی از همه طیف های ملی - اسلامی - منهای روحانیون - دیده می شوند که بدون هیچ مانع و رادعی در انتخابات شرکت کردند.

آقای دکتر بنی صدر با توجه به پشتیبانی های رسمی بخش عمده ای از اعضاء خانواده امام و هواداری گروه کثیری از روحانیون بلاد از وی، برنده انتخابات شد و هیچکس هم به خاطر شکست در انتخابات، اعلام تقلب^۲ نکرد... در واقع دلیل اصلی انتخاب شدن آقای بنی صدر موضع گیری های افراد منسوب به بیت امام و علما و روحانیون بود که البته بنی صدر از این نکته غافل ماند و پس از آنکه بر اریکه قدرت نشست، مانند رهبر خود آقای دکتر محمد مصدق، عملاً خواست روحانیون را از همه کارها کنار بگذارد و دور نگه دارد و به نصایح متعدد و مکرر امام توجه نکرد و خود را صاحب یازده میلیون رأی نامید و این بود که دچار غرور شد و حتی در مواردی قانون مصوبه مجلس شورای اسلامی را رد کرد و گفت من این قانون را قبول ندارم! و امام مجبور شد - بدون آنکه از او نام ببرد - در یک سخنرانی فرمود: تو غلط می کنی قانون را قبول نداری، قانون تو را قبول ندارد... و این سرآغاز سقوط آقای بنی صدر و سلب اعتماد امام و علماء و مردم بود...

درواقع این نوع اقدامات و اظهارات آقای بنی صدر روند جدائی بنی صدر از نظام جمهوری

انقلاب حضور یابد و به مدارج مهم حکومتی برسد، اما متأسفانه به همان دلیل خود بزرگ بینی و عدم تمکین از قانون و اقدامات غیرمنطقی بسیار، بویژه تفرعن پس از پیروزی در انتخابات ریاست جمهوری، آن مقام و موقعیت را، علیرغم رهنمودها و نصیحت های مکرر خصوصی و علنی امام، نتوانست حفظ کند.

ماجرای سفر بنی صدر و دیگر اعضای

شورای انقلاب به آذربایجان و تبریز برای حل غائله حزب خلق مسلمان چه بود؟

حزب خلق مسلمان پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تأسیس حزب جمهوری اسلامی و دهها سازمان و گروه اسلامی دیگر، از سوی عده ای از شخصیت های معروف مانند استاد سید صدرالدین بلاغی، سید غلامرضا سعیدی، شیخ رضا گلسترخی، حاج کریم انصاری و اینجانب، اعلام موجودیت نمود و علاوه بر مرکز، در استان ها و شهرهای بزرگ واحدهای وابسته به آن بوجود آمدند و فعال شدند و آذربایجان، بویژه تبریز، از مناطقی بود که حزب خلق مسلمان در آن، اکثریت یافت... اما متأسفانه چیزی نگذشت که عناصر نفوذی و مشکوک، به دور کردن حزب از اهداف انقلاب پرداختند و ضمن مخالفت با قانون اساسی و انتخابات مجلس در واقع به ضد انقلاب پیوستند و حتی با احزاب چپ و ملی گرا، اعلامیه مشترک برای راه پیمائی های غیر مشروع منتشر ساختند که هیئت مؤسسين به دعوت بنده یک جلسه فوق العاده تشکیل دادیم و با توجه به اسناد و اقدامات پیشین ما برای جلوگیری از انحراف و کجروی و به نتیجه مثبت نرسیدن این اقدامات خیرخواهانه، ما راهی جز اعلام انحلال حزب نداشتیم که به اتفاق آراء همه اعضاء مؤسسين اصلی، اعلامیه ای را که من در این رابطه تهیه کرده بودم امضا کردند و با نشر آن در جرائد، حزب خلق مسلمان منحل اعلام شد و ما مسئولیت خود را از هرگونه فعالیت احتمالی حزب، سلب نموده و آن را رسماً اعلام کردیم...

به دنبال این اقدام، عناصری غیرمسئول، به فعالیت های خود و متأسفانه تحت نام همان حزب منحل، ادامه دادند و در بعضی از شهرستان های آذربایجان اقدام به احلال نمودند و حتی ساختمان های دولتی و اداره رادیو و تلویزیون تبریز را اشغال نموده و به پخش اعلامیه هایی به نام حزب پرداختند...

در همین رابطه، هیئتی از سوی شورای انقلاب، پس از تماس با مرحوم آیت الله شریعتمداری - که در واقع پشتیبان اصلی حزب بودند - به تبریز رفتند تا به غائله پایان دهند و با گفتگو و مشورت به حل موضوعات مورد نظر بپردازند که متأسفانه عاملان اصلی انحراف، راه حل های پیشنهادی را نپذیرفتند و در نتیجه اغتشاش و آشوب و قتل و غارت در منطقه

البته "مفید" بودن کتاب، دلیل بر "عامل" بودن خود مؤلف بر طبق آن، در زندگی سیاسی - اجتماعی نیست... مثلاً اگر ایشان به جنبه های منفی کیش شخصیت^۳ توجه داشت و این نوع اخلاق و روش های منفی را از خود دور می کرد، دچار آن انحراف بزرگ، پس از پیروزی انقلاب نمی شد و راه مستقیم را برای خود انتخاب می کرد... تفرعن^۴ ویژه و اینکه من بر ۱۲۰ علم! تسلط دارم و بیشتر از همه می فهمم،

اوج نقطه خود بزرگ بینی ایشان بود... و این نشان می دهد که متأسفانه آن نقاط منفی را از خود دور نکرده و در واقع به تهذیب نفس^۵ پرداخته است. که نقطه آغازین آن، تواضع و فروتنی و احترام به دیگران است... که متأسفانه فاقد این خصلت ها بود.

امام خمینی در مورد احمد کسروی^۶ که در تفسیر سوره حمد ایشان آمده است، می فرماید که او اهل قلم بود و اطلاعات تاریخی خوبی داشت، اما مغرور شد و به بیراهه رفت... یا در مورد یکی از شاگردان خود که کتاب اخلاق^۷ نوشته و منتشر ساخته بود، بدون اینکه نامی ببرند، گفتند ممکن است انسان کتاب در اخلاق بنویسد، ولی خود صاحب آن اخلاق حسنه نباشد...

و متأسفانه آقای بنی صدر نیز چنین خصلتی داشت... و "عامل" گفته ها و نوشته های خود نبود...

بنی صدر چگونه پس از پیروزی انقلاب وارد شورای انقلاب و مدارج مهم حکومتی شد؟

البته آقای بنی صدر یکی از افراد شاخص در میان دانشجویان مسلمان و فعالان سیاسی در خارج بود. روی همین اصل در همکاری با مسائل نهضت مطرح بود و از سوی دیگر امام پدر ایشان، مرحوم آیت الله بنی صدر را می شناخت و این درواقع یک نکته مثبت برای وی بشمار می رفت و از همه مهمتر، هدف اصلی رهبری انقلاب و عناصر نزدیک به ایشان، جذب حداکثری بود... تا آنجا که امام در پاریس در مصاحبه ای رسماً اعلام کردند که "مارکسیست ها هم می توانند آزادانه حرف خود را بزنند..." و ما شاهد این آزادی بیان و آزادی نشر افکار چپ و راست در اوایل انقلاب در ایران بودیم و تا روزی که آن ها به اپوزیسیون بازی و اقدام مسلحانه روی نیاوردند، از این آزادی ها برخوردار بودند تا آنجا که حدود چهل یا پنجاه سازمان چپ و مارکسیستی با نشریات و روزنامه های ارگان - و اغلب بدون مجوز - در کشور پس از انقلاب فعال بودند... اما وقتی دست به اسلحه بردند، دیگر همکاری با انقلاب اسلامی مفهومی نداشت...

بهرحال آقای بنی صدر از آن عناصر شناخته شده اسلامگرا بود که بارها در نجف خدمت امام رسیده بود و در پاریس هم در خدمت امام بود و مقالاتی هم که می نوشت و چاپ شده و موجود است، از اهداف و افکار امام به شدت دفاع می کرد... و به همین علل و عوامل، او توانست در شورای

اشاره: حجت الاسلام والمسلمین سید هادی خسروشاهی اگرچه شخصیتی فرهنگی است اما حضور او در عرصه سیاست خاطرات جالبی را به همراه داشته است. در ادامه بخشی از خاطرات آقای خسروشاهی را درباره اولین رئیس جمهور انقلاب اسلامی دارد.

ویژه نامه تاریخ سیاسی - روزنامه جوان - خرداد ۱۳۹۰

آشنایی شما با آقای ابوالحسن بنی صدر از چه زمان آغاز شد؟ آیا قبل از انقلاب با ایشان مراوده یا مکاتبه داشتید؟

آشنائی من با آقای دکتر ابوالحسن بنی صدر به دورانی برمی گردد که به دعوت انجمن های اسلامی دانشجویان در اورپا، به آن دیار سفر کردم. این سفر در سال ۱۳۳۸ انجام گرفت و من با اتوبوس "میهن تور" از تهران تا ترکیه، بلغارستان، اطریش، یوگسلاوی، فرانسه، آلمان و سپس با کشتی به انگلستان سفر کردم و مدت دو سه ماه در این کشورها بودم و برای دانشجویها سخنرانی می کردم یا در جلسات آن ها شرکت می نمودم. در این سفر، بیشتر با آقایان زیر مأنوس شدم:

اطریش: دکتر منوچهر ولاتی و دکتر مهدی صحرانیان. آلمان: دکتر صادق طباطبائی، مهدی طارمی، مهندس مصطفی حقیقی. فرانسه: دکتر بنی صدر، دکتر فخری تبریزی، دکتر مهدی مظفری. انگلستان: خلیل طباطبائی، احمد حاتمی، حسین غفرانی و در آمریکا هم البته از راه مکاتبه و مبادله فرهنگی با آقایان: شهید دکتر چمران، دکتر ابراهیم یزدی و مهندس محمد توسلی...

بنده برای اغلب این آقایان یا انجمن ها کتاب و نشریه و مجله می فرستادم و آن ها هم متقابلاً نشریات خود را برای من می فرستادند... البته من در بعضی از نشریات آنها مانند مجله "مکتب مبارز" نشریه انجمن اسلامی دانشجویان در آلمان، مقاله می نوشتم و یا بعضی از آثار بنده را انجمن اسلامی امریکا در آن سامان تجدید چاپ کرده و در بین اعضاء انجمن ها توزیع می کرد که از آن جمله بود: "دو مذهب" و "ما چه می گوئیم..." با اغلب آن دوستان منهای دکتر بنی صدر و شهید چمران مکاتبه داشتم که اغلب نامه هایشان را هنوز دارم! و امیدوارم که در مجموعه خاطرات - حدیث روزگار - آن ها را بیاورم. در این سفر، در پاریس با آقای دکتر بنی صدر آشنا شدم. بچه های می گفتند آیدئولوگ^۸ و نظریه پرداز نیرومندی است... من در دیدارم فهمیدم که اهل قلم و بیان است ولی آن عمقی را که دوستان می گفتند، ندیدم! شاید هم به دلیل کوتاهی اقامت و کمی دیدار بود... اما بعد کتابهایش را خواندم که منهای بعضی "شدوژات" مطالب خوبی داشت... پس از آن دیدار، دیگر با ایشان ملاقات و یا مکاتبه ای نداشتم.

البته در آن دیدار، برخورد ایشان برخلاف دیگر بچه ها "سرد" و "بی روح" بود! فکر کردم که با من اینطور است؛ ولی بعدها معلوم شد که با همه این چنین است، چون خود را آشنا با همه علوم و فنون قدیم و جدید می نامد و برتر از همه می داند!

نظر شما درباره کتاب های پیش از انقلاب بنی صدر مانند کیش شخصیت و اقتصاد توحیدی چیست؟

به نظر من در این گفتگوی کوتاه نمی توان به بررسی و ارزیابی محتوایی و دقیق کتاب ها پرداخت، ولی در کل می توان گفت این دو کتاب و بعضی دیگر از آثار ایشان در آن دوران، منهای پاره ای اشتباهات، از غنائی برخوردار بود که در مقالات و آثار دوستان، آن دوران در خارج این نکته ها کمتر دیده می شود.

اسلامی را تسریع نمود و از سوی دیگر دفتر به اصطلاح هماهنگی مردمی وی که در واقع حزبی بدون آرم و نشان - ولی دارای ارگان به نام انقلاب اسلامی - بود می خواست که تمامی امور را قبضه کند و درواقع نوعی 'حکومت تک حزبی' به رهبری آقای بنی صدر بوجود آورد و در همین راستا به نشر مقالات و اشاعه اتهامات بر ضد دیگران پرداخت و روند جدائی بنی صدر از نظام را تکمیل نمود.. و درواقع می توان گفت که دفتر و اطرافیان بنی صدر که در میان آنها عوامل نفوذی خلقی ها هم فعال بودند، نقش مهم و عمده ای در جدائی بنی صدر از انقلاب اسلامی داشتند.. و البته همین ها بعداً او را همراه خود برای ادامه اجرای طرح توطئه، به خارج بردند..

البته امام خمینی ره با توجه به خاطره مسئله مشروطیت و حاکمیت 'عین الدوله'ها، پس از پیروزی و با شناخت عینی از حوادث نهضت ملی شدان صنعت نفت که رهبر آقای بنی صدر به حذف عملی آیت الله کاشانی و کسب اختیارات تامه از مجلس پرداخت تا کلیه امور، بدون مراعات قانون در اختیار ایشان باشد، احساس خطر کرد و مانع از ادامه تخلف های آقای بنی صدر شد با اینکه همه می دانیم امام در مراحل نخست، چقدر از بنی صدر حمایت کرد، ولی وقتی دید که طرف قابل ارشاد و اصلاح نیست، اول او را از فرماندهی نیروهای مسلح برکنار نمود و سپس مجلس به عدم صلاحیت وی رأی داد و آقای بنی صدر برای همیشه از انقلاب و نظام اسلامی حذف شد!

البته اختلاف بنی صدر با شهید رجائی هم ناشی از همان قدرت طلبی و انحصارگرائی وی بود. او می خواست همه امور در اختیار شخص

وی باشد و نخست وزیری که برای خود برنامه و هدفی دارد در کنار او قرار نگیرد. یعنی درواقع او نخست وزیری به عنوان تکمیل دکور' لازم داشت نه کسی که بخواهد ابراز نظر کند یا طرح و برنامه خاصی را ارائه نماید. و البته می دانیم که این اختلاف و نزاع فقط در مورد شهید رجائی نبود بلکه آقای بنی صدر با همه نهادهای انقلابی مانند سپاه پاسداران و مجلس و افراد تأثیرگذار و باسابقه در انقلاب، مشکل داشت...

علت حملات بنی صدر و اطرافیانش به شهید بهشتی چی بود؟

در واقع از برخورد او با شهید بهشتی می توان فهمید که آقای بنی صدر رقیب اصلی خود را شهید بهشتی می دانست که گویا مسئول همه فتنه ها' هم او بوده است.. روی همین اصل بود که هوادارن او به شدت بر ضد ایشان اقدام می کردند و اتهامات ناروا و اکاذیب عجیب و غریبی علیه ایشان منتشر می کردند و در جائیکه کسی معتقد باشد که فلانی اصلاً 'متدین'! نیست، ماهیت قضیه روشن می شود..

بهرحال من این نکته را در بیت امام، به حاج احمد آقا نقل کردم و او تعجب کرد که بنی صدر باز این جمله را تکرار کرده است و گفت به بعضی از دوستان هم چنین حرفی زده بود که امام دستور داد پرهیز کند و معلوم می شود که او به دستور امام هم گوش نمی دهد!!

البته آقای بنی صدر در مقابل، خود را دین باور و خداجو و بی اعتنا به قدرت و حکومت می نامید ولی به 'دعوا' ادامه می داد.. این بود که سرانجام امام مجبور شد در یک سخنرانی عمومی، بطور واضح اعلام کند: .. 'دعواهای ما دعوائی نیست که برای خدا باشد همه ما از گوشمان بیرون کنیم که دعوی ما برای خداست ما برای مصالح اسلامی دعوا می

کنیم. دعوی من و شما و همه کسانی که دعوا می کنند، همه برای خودشان است.' (این بیان در صحیفه امام ج ۱۴ ص ۴۷۹ عیناً آمده است).. آقای بنی صدر فقط به بیان و اشاعه اتهامات و اکاذیب در سخنرانی ها بسنده نمی کرد.. او در مقالات نوشته های خود نیز از تخریب دیگران باکی نداشت و این باز علیرغم دعوت مکرر امام به آشتی و آرامش بود.. و بالاخره امام در بیانی فرمود: ... به همه آقایان می گویم با هم جنگ نکنید.. روزنامه ها را پر نکنید از بدگویی از هم.. انتقاد، انتقاد صحیح باید بشود. هر کس از هر کس می تواند انتقاد صحیح بکند اما اگر قلم در دستش گرفت انتقاد کند برا

تاریخ انقلاب

بود و پس از احوالپرسی سرد - مانند همیشه - گفت: 'شما این استوارنامه را کی برای من آوردید که من امضا نکردم؟' رفسنجانی در جلسه ای در خدمت امام گفت که من استوارنامه شما را امضانمی کنم! گفتم: استوارنامه را که خود سفیر خدمت آقای رئیس جمهوری نمی آورد، اداره تشریفات وزارت خارجه به دفتر شما می فرستد و من از تاریخ ارسال آن خبر ندارم اما می دانم که مانند بقیه استوارنامه ها امضا نکرده اید!

گفت: من مال شما را امضا می کنم ولی بقیه را امضا نخواهم کرد! من ماشین امضا نیستم که دیگران دستور دهند و انتخاب کنند و من فقط امضا کنم.

من گفتم که بالاخره این جزء وظایف رئیس جمهوری نیست که سفیر را انتخاب کند، بلکه طبق قانون اساسی، او استوارنامه افراد معرفی شده را باید امضا کند! (این ماده بعدها در برنامه اصلاح قانون اساسی مورد تجدیدنظر قرار گرفت و تغییر یافت)

آقای بنی صدر عصبانی شد و گفت: چه معنی دارد که رئیس جمهوری ندانسته و شناخته افراد را به عنوان سفیر خود به این کشور و آن کشور بفرستد.. من شما را می شناسم و امضا می کنم ولی بقیه را امضا نخواهم کرد.

من گفتم: البته مال مرا هم امضا نکنید چون من در حوزه علمیه قم راحت تر هستم ولی با این شرایط، ادامه اداره کشور با مشکل روبرو خواهد شد و شما اگر با آقای بهشتی و آقای رفسنجانی و... نتوانید همکاری کنید، با علماء دیگر بطریق اولی نخواهید توانست همکاری کنید! آقای بنی صدر به محض شنیدن نام شهید بهشتی از کوره در رفت و گفت: 'هر فتنه ای در کشور هست زیر سر او است!' و من او را اصلاً متدین نمی دانم..!

من گفتم: اگر اجازه بدهید مرخص شوم چون ادامه این گفتگو با این لحن ظاهراً مشروع و صحیح نباشد.. و بلند شدم که بروم.. آقای بنی صدر در این فرصت استوارنامه را امضا کرد و آن را می خواست به من بدهد که گفتم قاعداً باید به وزارت امور خارجه بفرستید و من نباید تحویل بگیرم.. و خداحافظی کردم..

روند فراز و نشیب ارتباط بنی صدر با دفتر امام را چگونه ارزیابی می کنید؟
البته دفتر امام در واقع زیر نظر مستقیم حضرت امام خمینی اداره می شد و افراد وابسته به آن، طبق نظریه امام عمل می کردند.. و دفتر تا وقتی که امام خمینی از آقای بنی صدر پشتیبانی می کرد و برای اصلاح و ارشاد وی می کوشید و تلاش دلسوزانه داشت که او را در مسیر صحیح و سالم نگهدارد و نگذارد که فدای جاه طلبی گردد، اعضاء دفتر از جمله حاج احمد آقا، با او روابط حسنه و دوستانه داشتند.. اما از زمانی که نگرانی و ناراحتی امام را احساس کردند، به تدریج روابط به سردی گرایید... و سرانجام با اعلام عدم صلاحیت وی برای اداره کشور و حذف او از ریاست جمهوری، دفتر نیز روابط خود را با او قطع کرد..

بعد از فرار بنی صدر به پاریس آیا طرفداران او برای شما که در رم مستقر بودید، مزاحمتی ایجاد کردند؟

خوب البته در اروپا ایجاد مزاحمت علنی برای هر کسی، بی گرد قانونی و کیفری دارد و این دوستان طبق قانون نمی بایست مزاحمتی ایجاد کنند ولی بهرحال در مواردی به ایجاد مزاحمت و تخریب و یا انداختن بمب صوتی به داخل حیاط اقامتگاه - از خیابان جنبی - پرداختند و یک بار محل سفارت ما را مورد حمله قرار دادند و پس از اشغال سفارت و شعارنویسی بر در و دیوار، به تخریب میز و صندلی و

نیمه اول تیر ماه _ شماره ۷ _ ۷

کتک زدن یکی دو نفر از کارمندان ایرانی محل را ترک کردند و البته چون در آن روز من همراه آیت الله تسخیری برای شرکت در کنفرانس اندیشه اسلامی، به الجزائر رفته بودم، خود من آسیبی ندیدم.

غیر از این امور ایذاتی، یک بمب پلاستیکی قوی در داخل یک ماشین حساب هم از طریق پست، از پاریس برای من فرستاده شده بود که چون من به آن مشکوک شدم به پلیس رم خبر دادم.. فوری گروه ضربت آن آمد و ماشین حساب را زیر دستگاهی گذاشت که آژیر کشید و گفتند که حاوی مواد منفجره است و بعد آن را بردند در باغ سفارت خشتی کردند و اعلام کردند که اگر بمب منفجر می شد، کل ساختمان سه طبقه سفارت ویران می شد.. و البته در آن ایام هم چون من متهم به همکاری با تروریست ها! شده بودم - توسط امیر طاهری در روزنامه ساندی تایمز معروف چاپ لندن - اگر بمب هم منفجر می شد لابد در وسائل ارتباط جمعی اعلام می کردند که سفیر! در حین ساختن بمب! منفجر شده است...

علاوه بر نشر اتهامات واهی تروریستی در روزنامه های مجاهدین و سلطنت طلب ها، همراه روزنامه کیهان فارسی چاپ لندن هم اتهام اخذ پول از تهران برای تأسیس مراکز آموزشی تروریستی در اروپا را منتشر ساختند که نشان دهنده بی اعتباری و بی ارزشی معیارهای انسانی - اخلاقی در نزد اداره کنندگان آنها بود.

در مورد ساندی تایمز البته من توسط وکیل سفارت در لندن موضوع را به 'های کورت' - دادگاه عالی - کشاندم و سرانجام روزنامه ساندی تایمز، چون دلایل و اسنادی برای اثبات فعالیت های تروریستی من نتوانست ارائه کند، در دادگاه محکوم به عذرخواهی رسمی در روزنامه و پرداخت خسارت به من و پرداخت کل هزینه های وکیل و دادگاه و.. گردید و البته ما هم تا آخرین 'پنی' آن را اخذ کردیم بویژه که مالک و ناشر روزنامه آقای مردوک! یکی از یهودی های سرمایه دار و معروف بود و حیف بود که خسارت را از او نگیریم.

اما مهم تر از دریافت خسارت، اخراج امیر طاهری، سردبیر اسبق کیهان اینترنتاشینال از روزنامه ساندی تایمز بود که موفقیت مهمی بود و از آن تاریخ به بعد، او دیگر حق نوشتن مقاله در آن روزنامه معروف ۱۵۰ ساله انگلیسی - با دو میلیون تیراژ در روزهای یکشنبه - ندارد، چون طبق اظهار مسئولین حقوقی روزنامه، او با نشر اکاذیب، آبروی پرسابقه آن روزنامه را خدشه دار کرده بود.

ظاهر آقای بنی صدر نخست با سازمان منافقین مخالف بوده و آن ها را تروریست می دانسته، اما ناگهان می بینیم که با آن ها پیمان مودت می بندد و در پناه آن ها هم به خارج فرار می کند. این تغییر در اندیشه و عمل چگونه قابل توجیه است؟

آقای بنی صدر در دوران اقامت در پاریس و پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، اصولاً با سازمان مجاهدین مخالف بود و حتی کتابی در ردّ اندیشه و تفکر آنان نوشت و منتشر ساخت.. و در ایران هم نخست با آن ها میانه خوبی نداشت، اما به تدریج و برای کسب قدرت تامه، احساس نیاز به سازمان و تشکیلاتی نمود که بتواند او را در اهداف ویژه اش کمک و یاری کند.

بنگاه یا دفتر هماهنگی مردمی! کارساز نبود و این بود که او به جای بهره مندی از پشتیبانی امام و نهادهای انقلابی، به سازمان های چپ و راست روی آورد و عمدتاً با سازمان مجاهدین پیوند خورد.. و درواقع در مراحل بعدی، کارگردان امور دفتر هماهنگی و تشکیلات ریاست جمهوری، اعضاء یا هواداران سازمان بودند..

قبل از این پیوند نامبارک، که سرانجام اسفناکی هم برای وی داشت، او تروریست هایی را که روحانیون را ترور می کردند، 'عوامل فساد و استبداد' می نامد که نتیجه کار آن ها در نهایت 'سلطه یک

یانتقام جویی، این همان قلم شیطان است...

ارتباط بنی صدر با نهضت آزادی و آقایان بازرگان و یزدی به چه نحوی بود؟

در دوران پیش از انقلاب، آقای بنی صدر با انجمن های اسلامی میانه خوبی نداشت و اگر به ظاهر با بعضی از آنها همکاری می کرد، در واقع تمایلی به تعاون ثمربخش نداشت..

در دوران اقامت امام در پاریس هم دوستان نهضت سعی می کردند که او را در حاشیه نگه دارند و پس از مراجعت به ایران هم آقای بنی صدر همکاری صمیمانه با مرحوم مهندس بازرگان و نهضت آزادی نداشت گرچه از راه مصلحت اندیشی، مخالفت تند و علنی با نهضت و آن آقایان نمی کرد، چون آنها را رقیب خود نمی دانست.. او خطر! را از جانب شهید بهشتی و دوستانش احساس می کرد و به همین دلیل فقط به این جبهه پرداخته بود و نمی خواست در آن واحد در چند جبهه بجنگد!

آیا بنی صدر از صدور حکم سفارت شما در واتیکان استقبال کرد؟

نمی دانم آقای بنی صدر با حکم سفارت من موافق بود یا نه؟ ولی استوارنامه مرا هم مانند بقیه سفراء امضا نکرده بود تا اینکه روزی حاج احمد آقا به من که در 'قم' بودم زنگ زد و گفت: آقای بنی صدر با شما کار دارد؟ و بعد از دفتر ایشان کسی با من تماس گرفت که نمی دانم آقای موسوی گرامرودی یا کس دیگری بود، و گفت که آقای بنی صدر می خواهد شما را ببیند!

من در پاسخ گفتم که فعلاً در 'قم' هستم هر وقت به تهران آمدم، خدمتشان می رسم..! ولی تماس گیرنده از دفتر وی گفت که یک کار فوری دارند و من دو سه روز بعد به دیدار ایشان در دفتر ریاست جمهوری رفتم... سخت پریشان و عصبانی

قدرت خارجی" خواهد بود.

تحلیل آقای بنی صدر در آن زمان این بود که ترور یاران امام برای از میان برداشتن و تخریب سد اصلی است که امام خمینی بود، و در این تحلیل نتیجه می گرفت که سرانجام خود این تروریست ها قربانی اقدامات خود خواهند شد.

آقای بنی صدر در دو سرمقاله روزنامه خود - انقلاب اسلامی - شماره های ۱۴۶ و ۱۴۷ ، مورخ چهارشنبه و پنجشنبه آذرماه ۱۳۵۸، تحت عنوان: ای تروریست ها به شدت آنها را مورد انتقاد قرار می دهد که به نظر من این دو سرمقاله، باید به عنوان سندی زنده درباره مسائل تاریخ انقلاب اسلامی ثبت شود.. و به همین دلیل، بی مناسبت نمی دانم که خلاصه ای از این دو سرمقاله روزنامه انقلاب اسلامی" را نقل کنم تا نسل جوان و کسانی که در آن تاریخ در صحنه نبودند و یا از حقایق امر اطلاعی ندارند، از آن آگاه شوند.

آقای بنی صدر در تحلیل عملکرد و نتیجه اقدامات تروریست ها در ایران، چنین می نویسد: "... ای تروریست ها شما می خواهید تشدد را در جامعه روزافزون سازید. می خواهید ثبات سیاسی را از بین ببرید. از خود پرسیده اید چرا چنین می خواهید؟ با بی ثبات کردن نظام سیاسی انقلابی ایران به کدام هدف می خواهید دست یابید؟

نمی توان گفت که شما در جمع انقلابیون هستید و گرایش های مختلف با یکدیگر جنگ نفوذ می کنید، بنابراین شما ای تروریست ها، می خواهید خود و مارا قربانی استبداد کنید که رنگ آن هر چه باشد، به ناگزیر زیر سلطه یک ابر قدرت خارجی قرار خواهد گرفت. شما مقدمات استبداد را فراهم می آورید، ولی مردم با استواری شعار انقلاب: استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی را حفظ می کنند. آزادی نوری است که چشم های شما را به روی واقعیت ها باز می کند. ای قربانیان استبداد سیاه از تاریکی بدر آید، این نور به شما گرمی و هیجان زندگی می بخشد...

ای تروریست ها شما می خواهید در مردم ما روحیه یأس از انقلاب اسلامی را القا کنید. اما به ما بگویید: شما چرا می خواهید در یک جامعه مأیوس، بی حرکت، مرداب، کرم باشید؟ چرا نمی خواهید در آب زلال انقلاب ماهی شوید؟

ای تروریست ها مردم ما یا باید به خواسته شما تن بدهند و تسلیم یأس و اختلاف و پژمردگی شوند و یا دنبال ایجاد همان جو انقلابی بروند که در زمان مبارزه برای سقوط رژیم شاه سابق وجود داشت. مردم ما باید دنبال جو انقلابی بروند همه کار کنند تا امید پدید آید و در پرتو نور گرم این وحدت و امید شما نیز از این روحیه بیمارگونه خلاص یابید.

ای تروریست ها شما روحانیون را می کشید. خود بنگرید که کدام ها را انتخاب می کنید؟ در تبریز شنیدیم که ضد انقلاب اسلامی ها گفته بودند: سد، خمینی و جانبداران او هستند. بقیه را مثل پلو می خوریم. بنابراین شما می خواهید سد را بردارید. چرا امام و روحانیت پیشرو را سد راه می شمارید و می خواهید از سر راه بردارید؟ کمی درباره این سؤال فکر کنید و از خود پرسید برای کدامیک از سه هدف زیر این کار را می کنید:

تضعیف روحانیت و از بین بردن تحرک آن از راه حذف جناح پیشرو. حذف روحانیت.

موافق گردان روحانیت با نظم و نظامی که پیش از این آن را توضیح دادیم.

شما در پی حذف روحانیت نیستید و از طرز کار شما معلوم است که کار شما بیشتر یکی از دو هدف اول و سوم را تعقیب می کند. اما هدف اول در نهایت همان هدف سوم است چرا انقلاب وقتی واقعیت پیدا می کند که روحانیت تنها در پی اسلام بی غش باشد و مسجد، کانون جنب و جوش و تحرک و نوآوری بگردد. وقتی پیشروها ترور می شوند،

تحرک انقلابی از بین می رود. روحانیتی که برجامی ماند. خود را با نظام حاکم تطبیق می دهد وضع همان می شود که تا قیام امام خمینی وجود داشت. بدین قرار خود و ما را نفریبید شما در پی مبارزه با آخوندیسم" نیستید. شما در پی حفظ همان جناح و همان آخوندیسم" واقعی هستید که آهنگ شتاب گیر

روشن و با وجود ده ها احتمال خطر. اما نه، شما که خود قربانیان شکارچپانی هستید که می خواهید ایران را تحت استبداد و زیر سلطه ابر قدرت ها درآورند، باید بدانید که کار آنها دریافتن و به کار گرفتن شما مشکل نیست. در حقیقت وقتی در شیوه کار در "فاشیسم" و در "پهلوی ایسم" دقت شود، معلوم

▲ ابوالحسن بنی صدر بعد از برگزاری مراسم تنفیذ در بیمارستان

می گردد که برای این نوع کارها، ذهن های ساده ای لازم است که در آنها تمایل به عمل خشونت آمیز شدید باشد. کافیست آنها را در این گونه عملیات شرکت داد. از آن پس تحت ترس از لو رفتن و تمایل به جنایت، عمل می کنند. بدین قرار شما را نمی توان اهل ایمان و ایمان انقلابی شمرد. آدم با اعتقاد نمی تواند بدون اطلاع و علم واقعی و با روش کار شما انسان کشی کند. شما خود را نفریبید و باور نکنید که مردم شما را معتقد ولو به عقیده انحرافی بپندارند. بنابراین شما در هر حال و هر وضعی که پیش آید قربانیان جنایت های خود هستید.

ای تروریست ها در این دنیا، بدون عقیده و ایدئولوژی هیچ جامعه ای، وحدت و موجودیت مستقل خویش را نمی تواند حفظ کند. تجربه ایران از عصر ناصرالدین شاه قاجار تا سقوط رژیم پهلوی نباید جایی برای تردید گذاشته باشد که جامعه بدون اعتقاد، ناگزیر به هر فکری، از هر کجا بیاید تن می دهند و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی خود را از دست می دهند. بنابراین ایران پس از یک قرن و بیشتر در اسلام وحدت جسته است و می خواهد استقلال خود را به دست بیاورد. شما در این شکار انقلابیان، می خواهید ایران را از اسلامیت و ایرانیت که مایه وحدت و استقلال ایران است محروم کنید. شما می خواهید یأس از اسلام، یأس از فرهنگ استقلال بوجود بیاورید تا بار دیگر سلطه بیگانه بر کشور ما ممکن شود. بدین قرار شما چه بدانید و چه ندانید در خدمت تبهکارترین دشمنان ایران هستید شما بر ضد استقلال ایران عمل می کنید... این دو سرمقاله، علاوه بر روزنامه مزبور در جلد دوم کتاب: "صد مقاله" از ابوالحسن بنی صدر، صفحه ۱۶۰-۱۵۳ نقل شده است. کتاب مزبور در سال ۱۳۵۹ از سوی سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، با مقدمه ای از برادر عزیز آقای دکتر سید علی موسوی گرمارودی، که به دستور امام در بخش فرهنگی ریاست جمهوری فعال بود، در تهران به چاپ رسیده است.

آیا آقای بنی صدر در این عقیده خود ثابت قدم ماند یا اینکه پس از پیوند با منافقین، از آن عدول کرد؟

نخیر! آقای بنی صدر با تغییر موضع ۱۸۰ درجه ای، در اروپا، پس از فرار از ایران، ناگهان هوادار سرسخت "ترور" شد و آن را برای سرنگونی "رژیم خمینی" - به تعبیر او - یک امر ضروری دانست و

حتی "تروریسم" را هم "نبرد آزادیبخش" نامید و در یک مصاحبه مطبوعاتی، در کنار مسعود رجوی رسماً آن را اعلام داشت.. و بدینترتیب روشن شد که هدف، وسیله را نه تنها توجیه می نماید، بلکه یک امر ضروری هم می کند... و پس از آن وعده دادند که "سه ماه دیگر" به ایران برمی گردند و جمهوری دمکراتیک و مردمی را سامان می دهند و این مدت را بعد خود "تمدید" کردند.

آقای بنی صدر که به تروریسم می تاخت، سرانجام در راه حفظ قدرت و کرسی ریاست! اعلام کرد که اگر پنج نفر از مسئولین درجه اول کشور "ترور" شوند، نظام سقوط می کند و او برای اداره کشور بر می گردد.. و البته در راستای همین نوع اندیشه شیطانی بود که ترورها در ایران بیشتر شد و به انفجار مقرر حزب جمهوری اسلامی رسید ولی گویا هوس تروریستی آقای بنی صدر مانند هوس قدرت طلبی، پایان ناپذیر بود و او در خارج در انتظار پنج ترور بزرگ! بود تا خود بر گردد!

.. ترورها البته ادامه یافت ولی مدت تعیین شده برای برگشت!، "تمدید" شد و از سه ماه به سه سال و سپس به سی سال! رسید!

البته این "پیوند" سازمان باوی در خارج از کشور با "وصلت" دختر آقای بنی صدر با مسعود رجوی، تکمیل گردید ولی چون هیچکدام روی ایمان و عقیده نبود، دیری نپایید که بکلی از هم گسست و با آمدن گروه رجوی به بغداد و پناه گرفتن در دامن حزب بعث و صدام، آقای بنی صدر و دخترش بکلی از آن ها جدا شدند.. و از این سو هم اتهامات عجیب و غریبی نصیب آقای بنی صدر گردید و نشریات سازمان، با ادبیات ویژه خود آنچه را که می توانستند نثار آقای بنی صدر کردند.

روند پیوستن منافقین به بنی صدر و جدائی آنها از هم را چگونه ارزیابی می کنید؟

من اشاره کردم که آقای بنی صدر مدعی بود که دارای آگاهی از صد و بیست علم است و خود را "اندیشه بزرگ قرن" می نامید ولی در "علم سیاست" حداقل این را نمی دانست که یک سیاستمدار نباید دنبال دشمن تراشی باشد بلکه باید سعی کند برای خود دوست بیابد و با تواضع و فروتنی به دنبال دوستان جدید باشد ولی متأسفانه او همانند دوران اقامت در خارج، توان دوست یابی نداشت، البته برای اشباع خصلت منفی کیش شخصیتی که قدرت طلبی بی نهایت در آن آشکار بود، او می بایست با کسانی پیوند دوستی برقرار می نمود که فکر می کرد "قدرتمند" هستند و می توانند در اهداف قدرت مطلقه خواهی، او را یاری دهند.

پیوستن او به سازمان منافقین از همین نقطه روانی نشأت می گرفت. او در ایران، با ملاحظه میلیشیا بازی سازمان، تصور کرد که این ها در جمع آوری نیرو و سازماندهی توده ها، توانمند هستند؛ آن ها عملاً می توانند تا او را در به قدرت کامل رسیدن، یاری دهند! در حالیکه اگر چنین هم می شد سازمان اول خود او را حذف می کرد، کما اینکه در پاریس چنین کردند! و بهر حال این پیوند نشان از اوج بی تفواتی داشت و او که همه مخالفین خود را به نداشتن "تخصص" و "تعهد" متهم می کرد تا خود با ۱۲۰۰ علم! اندیشمند بزرگ باشد، با این اقدام خود نشان داد که خود او نه تخصص دارد و نه تعهد!

پیوند سازمان با آقای بنی صدر در واقع یک پیوند تاکتیکی بود. و این ریشه در تئوری اندیشه سازمان داشت که به جای: اقدام به خاطر خدا و برای ادای تکلیف، همواره به: عمل برای پیروز شدن، ولو به هر قیمتی، فکر می کردند که این خود ریشه در تفکر مارکسیستی دارد که همیشه "حقانیت" را مساوی با "قدرت" می داند. مارکس در این باره به صراحت می گوید: ما حقانیت خود را باید در خارج و در مسند قدرت به دیگران نشان دهیم نه در درون و در بحث های فلسفی.. که در واقع یک اندیشه

آیت الله امامی کاشانی:

کسی حق ندارد به یک مجرم سیلی بزند

هستند، بر این نکته تاکید کرده‌اند که فهم نقطه‌ی اعتدال مشکل است و باید آن را رعایت کرد.

وی اظهار کرد: هر چه در حرف‌ها و نوشته‌ها افراط و تفریط باشد، فساد می‌آورد و خراب می‌کند. دستگاه قضا هم باید همین‌طور باشد و ما نیز چنین باشیم. آیت الله امامی کاشانی همچنین به بحث بیداری اسلامی در کشورهای منطقه اشاره و خاطر نشان کرد: باید در جامعه عدالت باشد تا جامعه آرام گیرد. اگر عدالت نباشد این سرکوب‌ها و این جریاناتی که در بحرین، یمن و ... وجود دارد، جز خسارت دیکتاتورها چیز دیگری اضافه نمی‌کند و کارنامه‌شان را سیاه‌تر خواهد کرد. با توجه به شعارهایی که به عنوان اسلام در این کشورها سر داده می‌شود، خدا به مردم آن‌ها یاری می‌کند و کارشان را پیش می‌برد و سرانجام این حرکت‌ها پیروزی خواهد بود.

عدالت را به پا کنیم. وقتی با متهم و مجرمی روبرو می‌شویم، باید بدانیم که مجرم در قانون کیفرش مشخص شده، پس چرا به آن سیلی می‌زنید و توهین می‌کنید. حق ندارید سیلی بزنید، توهین کنید و فحش دهید. اگر کسی چنین کند از عدالت بیرون است. وی بایان این که باید روی مرز دین محکم بود، گفت: مرحوم خواجه‌نصیرالدین طوسی که از طراحان و شخصیت‌های برجسته در فلسفه، کلام و حتی فقه و حدیث است، روایتی دارد بدین مضمون که صراط مستقیم از مو باریک‌تر و از شمشیر برنده‌تر و تیزتر است. همین نقطه اعتدال و بسیار مهم است.

خطیب موقت نماز جمعه این هفته تهران افزود: نباید به شعارها و اینکه آن و این چه می‌گویند، چه کسی توقع دارد و چه کسی توقع ندارد، توجه کرد، بلکه باید مرز اسلام، شرع و قانون در نظر گرفته شود. در همین راستا مرحوم ملا مهدی نراقی که ایشان نیز از شخصیت‌های برجسته اخلاق

خطیب موقت نماز جمعه تهران گفت: کسی حق ندارد به یک مجرم سیلی بزند، به او توهین کند و یا فحش دهد، چنین شخصی در صورت انجام این کارها از عدالت بیرون رفته است.

آیت الله امامی کاشانی در خطبه‌های نماز جمعه تهران ضمن اشاره به سالگرد شهادت شهدای هفتم تیر و هفته قوه قضائیه گفت: قوه قضائیه پشتیبان نظام و حقوق جامعه است و باید به آن اهمیت داد.

وی با مورد توجه قرار دادن بحث اعتدال گفت: باید اعتدال را در نظر گرفت و این موضوع باید در همه‌ی امور باشد. نقطه‌ی اعتدال، نقطه‌ی مهمی است و در آن استقامت وجود دارد. انسانی که معتدل است در عدل استقامت می‌کند.

وی با تاکید بر این که نباید مخالفت با شخصی در قضا، اظهار نظر، حکم، نوشته و یا مقاله‌ای اثر بگذارد، اظهار کرد: باید

مدیر انجمن ادیان و مذاهب حوزه:

تقویت انجمن‌های علمی مسیر تحول در حوزه‌ها هموار می‌کند

ادیان و مذاهب اسلامی حوزه در عرصه تدوین کتاب‌های آموزشی حوزه اشاره کرد افزود: کتاب‌های ادیان ابراهیمی، ادیان شرقی، مذاهب اهل تسنن و مذاهب شیعی، کتاب‌هایی است که از سوی انجمن ادیان و مذاهب اسلامی حوزه در راستای تأمین کتاب‌های آموزشی حوزه منتشر شده است.

وی به تبیین دیگر طرح‌های این انجمن در عرصه تدوین کتب آموزشی پرداخت و گفت: انجام طرح ممیزی علوم ادیان و مذاهب و نیازسنجی علوم ادیان و مذاهب به پایان رسیده است و طرح‌های ممیزی علوم عرفان‌های اسلامی و طرح شیعه‌شناسی نیز در دست اقدام است.

مسئول انجمن ادیان و مذاهب حوزه، انجام مطالعات میدانی را یکی از ویژگی‌های پژوهش‌های جامع معرفی کرد و گفت: انجمن ادیان و مذاهب حوزه، برای انجام پژوهش‌های جامع، گروه‌هایی از پژوهشگران عضو انجمن را به مناطق مختلف اعزام می‌کند که و به صورت میدانی اطلاعاتی چون آثار تاریخی، اقلیت‌های مذهبی و... که مورد نیاز است را بررسی می‌کند.

انتشار خبرنامه ادیان

وی خاطر نشان کرد: در کنار این نشریه تخصصی، خبرنامه انجمن ادیان و مذاهب حوزه نیز منتشر می‌شود که در آن اخبار نشست‌های علمی و جلسات نقد کتاب‌ها، اخبار ادیان و مذاهب در سراسر جهان و... آورده می‌شود.

مسئول انجمن ادیان و مذاهب حوزه همچنین، درباره برنامه‌های آینده این انجمن گفت: انجام طرح‌های علمی و پژوهشی جدید، برگزاری نشست‌های ماهانه و برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی از جمله برنامه‌هایی است که مورد پژوهش قرار خواهد گرفت.

انجمن خاطرنشان کرد: این اعضا دارای تحصیلات و تخصص کافی در عرصه ادیان و مذاهب اسلامی دارند و آثار و فعالیت‌های ارزشمندی را در این عرصه انجام داده‌اند؛ همچنین در کنار این تعداد، ۱۰۰ نفر نیز به صورت عضو وابسته هستند.

وی در ادامه به تبیین اهداف و برنامه‌های انجمن ادیان و مذاهب اسلامی پرداخت و ایجاد تعامل میان پژوهشگران در رشته‌های مختلف را یکی از اهداف محوری این انجمن معرفی کرد و گفت: برای تحقق یافتن این هدف، برگزاری نشست‌های علمی مشترک، هم‌اندیشی‌ها و گردهمایی‌ها که متخصصان یک رشته علمی حضور دارند، عرصه مناسبی برای تبادل افکار و تمرینی برای احیای فرهنگ مباحثه است.

مسئول انجمن ادیان و مذاهب حوزه، برگزاری و مشارکت در برگزاری نشست‌های علمی در سطح کنگره و سمینار را از دیگر اقدامات این انجمن معرفی و بیان کرد: کنگره احیای سنت گفت‌وگو در ادیان و مذاهب، از جمله این نشست‌های علمی بود که مجموعه مقالات و سخنرانی‌های ارائه شده در این کنگره به صورت کتاب چاپ و در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

وی به دیگر نشست‌های انجام شده از سوی انجمن ادیان و مذاهب پرداخت و گفت: برگزاری نشست جایگاه اعیاد در ادیان، با حضور کارشناسان فرق و ادیان مختلف، نشست‌های نقد کتاب و برگزاری نشست‌های ماهانه بر اساس مسائل روز ادیان و مذاهب در سراسر جهان با حضور کارشناسان آگاه، از دیگر فعالیت‌های انجام شده توسط این انجمن می‌باشد.

تدوین کتاب‌های آموزشی ادیان و مذاهب

صاحبی همچنین به فعالیت انجمن

انجمن‌های علمی حوزه، محلی برای ساماندهی تخصص‌های حوزوی است، که در این راستا بیش از ۱۴۰ پژوهشگر به صورت پیوسته و ناپیوسته مشغول فعالیت‌های پژوهشی هستند. دکتر محمد جواد صاحبی در گفت‌وگو با مرکز خبر حوزه با بیان این مطلب گفت: انجمن‌های علمی حوزه، برکات ارزشمندی در عرصه تولید و ترویج دانش‌های دینی خواهد داشت و تقویت آنان مسیر را برای تحول در حوزه فراهم می‌کند.

اهداف انجمن ادیان و مذاهب

وی با بیان این که یکی از اهداف مطالعات درباره ادیان و مذاهب برای ایجاد ارتباط و تعامل میان ادیان و مذاهب است، گفت: ما در اصل دین با تمامی ادیان و مذاهب مشترک هستیم و زمانی که اصل دین مورد هجوم قرار گیرد، می‌توانیم با تکیه بر آنها، از دین دفاع نماییم.

مسئول انجمن ادیان و مذاهب حوزه نقد و ردّ را از دیگر اهداف مطالعات ادیان و مذاهب معرفی و ابراز کرد: برای این که بتوانیم در این عرصه وارد شویم، باید اطلاعات دقیق و سنجیده‌ای نسبت به ادیان و مذاهب داشته باشیم؛ اگر بخواهیم ادیان و مذاهب را نقد یا رد کنیم و به پرسش‌ها و شبهات در این عرصه پاسخ دهیم، باید عالمانه و محققانه وارد شویم.

وی ادامه داد: انجمن ادیان و مذاهب حوزه محلی است که می‌تواند آگاهی طلاب را در این زمینه افزایش دهد و آنها را برای ایجاد تعامل، نقد ادیان و مذاهب و پاسخ‌گویی به شبهات این عرصه تقویت نماید.

فعالیت یکصد و چهل محقق و پژوهشگر در عرصه ادیان

دکتر صاحبی با اشاره به عضویت ۴۰ پژوهشگر به عنوان عضو پیوسته در این

کاملاً دنیوی و منهای معنویت است.. و مفهوم آن اینست که اگر کسی پیروز نشد و به قدرت نرسید، او "حق" نیست! یعنی پیروزی ظاهری و رسیدن به قدرت، عین حقانیت است و اگر اندیشه ای و گروهی به قدرت نرسیدند این علامت بطلان آنست!؛ در حالیکه از نظر اسلامی، عمل به خاطر ادای تکلیف خود ارزشی است والا، حتی اگر به نتیجه نهائی نرسد... و این درست برعکس اندیشه مادی است..

بهرحال این پیوند چون بر مبنای صحیحی استوار نبود و فقط به دنبال کسب قدرت بود، به نتیجه مثبتی نرسید و چون قدرت مورد نظر به دست نیامد، به ناچار سازمان به سوی صدام رفت و با طارق عزیز قرارداد همکاری بست و بنی صدر را تنها گذاشت.. و هر دو در واقع "خسر الدنیا و الآخرة" شدند...

وضعیت فعلی بنی صدر را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

آقای بنی صدر در واقع گول قدرت نمائی ملی گراها و مجاهدین را خورد و بار شکست قاطع در داخل ایران روبرو شد.. و سپس در خارج با آنها به همکاری ادامه داد.. اما روزی که مسعود رجوی با طارق عزیز، قرارداد امضا کردند و او را که گویا مسئول "مقاومت" بود عملاً کنار گذاشتند، وی از سازمان و مقاومت طرد شد و با طلاق دخترش توسط رجوی، صیغه "طلاق" بین او و سازمان هم اجرا شد و بعد از آن او سعی کرد که با ادامه دادن به نشر هفته نامه انقلاب اسلامی در هجرت! به حیات سیاسی خود ادامه دهد اما دیگر خیلی دیر شده بود و در اطراف او جز چند نفر از دوستان قدیمی مانند آقای احمد سلامتیان کسی باقی نماند.. و او در واقع بکلی بایکوت گردید و به بایگانی تاریخ سپرده شد..

اما باز برای اظهار وجود گاهی با ماهواره های فارسی آمریکا و انگلیس، به مصاحبه می پردازد و من چند نمونه آنها را ناظر بودم و کاملاً عوارض کهولت سن در تحلیل و سخن گفتن او آشکار بود و حتی در بیان مطالب هم دچار لکنت زبان و تکرار بی دلیل می‌شد..

آقای بنی صدر البته از مدت ها پیش به پایان کار رسیده بود و این نوع اظهار وجودها هم مشکلی را حل نمی‌کند. چون وقتی انسان به بیماری سخت روانی "شیفتگی" و "خود بزرگ بینی" مبتلا باشد و در طول زمان و مرور عمر نتواند آن را معالجه کند، سرانجام با سلطه آن بیماری بر روح و روان و جسم و جان، او را با شکست قطعی روبرو خواهد ساخت و حتی جسم او را متلاشی خواهد نمود.

آقای بنی صدر از پله های خود بزرگ بینی و اندیشه بزرگ قرن بودن و ۱۲۰ نوع علم داشتن بالا رفت و هنگامی که از آن بالا سقوط کرد به پایین افتاد و دیگر برای همیشه از بین رفت.

مولانا در یک شعر جالب در این رابطه می‌گوید:

نردبان خلق این ما و من است

عاقبت زین نردبان افتادن است

هر که بالاتر رود، ابله تر است

استخوان او بتر خواهد شکست

خاطره خاصی از بنی صدر ندارید؟

خاطره که شاید زیاد باشد و در این مختصر به یک خاطره اشاره می‌کنم که نشان دهنده چگونگی اخلاق وی می‌تواند باشد.

در جریان جشن پانزدهمین قرن بعثت پیامبر اکرم(ص) که در همان اوائل پیروزی انقلاب و پس از پایان انتخابات ریاست جمهوری در تهران برگزار شد از دهها نفر از کشورهای مختلف دنیا، برای شرکت در آن جشن ها دعوت به عمل آمده بود که بنده به عنوان نماینده حضرت امام(قدس سره) در وزارت ارشاد، و به علت ارتباطات و آشنائی قبلی با رهبری حرکت های اسلامی معاصر، نقش خاصی در آن دعوت ها و اداره جلسات آن داشتم...

امام خمینی(ره) به علت کسالت در بیمارستان بستری بودند... مراسم دیدار گروهی از میهمانان خارجی و مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری آقای بنی صدر در همانجا برگزار گردید... و امام به زحمت به سالن اجتماعات آمدند... و پس از سخنان کوتاهی، حکم را به آقای بنی صدر دادند و بنی صدر خم شد و دست امام را بوسید که من خود شاهد و ناظر بودم و عکس های مربوطه هم - که بنده در طرف راست و آقای بنی صدر در طرف دیگر در کنار خلخالی ایستاده است، صحت امر را نشان می‌هد. اما وقتی در خارج از او پرسیدند که اگر امام خمینی اینطور بوده که الآن می‌گویی و مدعی هستی که از قبل هم شناخت داشتی، چرا دست او را بوسیدی؟ آقای بنی صدر در پاسخ گفت: این از همان دروغ های ملاتاریا است. من هرگز دست او را نبوسیده‌ام!

اینک با ارائه دو سه نمونه از عکس های آن برنامه ها و دستبوسی آقای بنی صدر، باید پرسید که "ملاتاریا" دروغ می‌گوید یا انتلکئول تاریا؟ ظاهراً در اندیشه های توتالیتیری! جعل خبر و نشر کذب و زدن تهمت و دیگر ردائل اخلاقی، مباح و مجاز است! خاطرات دیگری هم از برگزاری این مراسم پر شکوه و شرکت و سخنرانی آقای بنی صدر هست که انشاءالله در فرصت دیگر...

توضیح:

بخش پایانی مقاله «طرح حکومت اسلامی در اندیشه امام خمینی و سید

قطب» بعثت کمبود جاد در شماره آینده به چاپ خواهد رسید.

دکتر خرازی:

هویت ملی و ارزش های دینی، ذات نهضت های منطقه است

دکتر سید محمدصادق خرازی در نشست دیپلماسی ایرانی با تأکید بر دو عنصر هویت ملی و ارزش های دینی در ذات و روح مبارزات و نهضت های خاورمیانه گفت: اگر چه اینک ماهیت مبارزات مردم جنبه ضد استبدادی دارد، ولی در درون این واقعیت هویت دینی تأثیرگذار است و به هنگام نقد کردن و فعالیت های دموکراتیک در درون هر کشوری با پدیده های اسلام خواهی و استعمار زدایی روبه رو خواهند شد.

صادق خرازی تأکید کرد: سه کشور تأثیرگذار در خاورمیانه ایران، ترکیه و مصر خواهند بود و مصر با بازخوانی و باز تعریف موقعیت ژئوپولیتیک خود دوران سرخوردگی های تاریخی را سپری کرده و با احراز هویت سیاسی اجتماعی و تاریخی از جمله ممالک مهم دنیای عرب و اسلام خواهد بود که به تولید ادبیات سیاسی و منطقه ای دنیای عرب خواهد پرداخت.

دکتر خرازی گفت: سیاست های ایالات متحده آمریکا فاقد الگوی واحد در همه کشورهاست. آنچه تاکنون رخ داده نشان داده است که ایالات متحده در مواجهه با بحران، مدیریت محدودی داشته و نتوانسته است سیاست حل و فصلی را ارائه دهد به همین جهت اشتباهات و تناقض های فاحشی در عملکرد و رویکرد ایالات متحده دیده می شود. آمریکا فاقد تحلیل واقع بینانه از درک مفهوم مبارزات ضد استبدادی مردم منطقه است.

وی گفت: چارچوب های رفتاری آمریکا با تسلط سنتی بر خاورمیانه دیگر کارایی نخواهد داشت.

وی تأکید کرد: از روح و ذات همه این تغییرات مردم و کشورهای خاورمیانه که خواهان تحول دموکراتیک در جهان اسلام هستند، بهره مند خواهند شد و سه الگوی مهم این کشورها ایران، ترکیه و مصر هستند.

خرازی تأکید کرد: چگونه ایالات متحده با تناقض های آشکار در سیاست خود در عربستان، یمن، بحرین، لیبی، تونس، مصر و سوریه خواهان تبیین الگوهای جدید دموکراتیک است؟

وی با اشاره به این که مردم مهمترین عامل تغییر در خاورمیانه هستند و موضوع هویت اسلامی و استقلال و ناسیونالیسم واقع گرا اساسی ترین بخش تشخیص این نهضت هاست، افزود: خاورمیانه گرفتار تدبیرهای برون منطقه ای است و این تدبیرها از جانب صاحب نظران بنام منطقه، تهدیدات روند دموکراسی خواهی به شمار می رود.

صادق خرازی آینده عربستان را پس از ملک عبدالله مبهم خواند و این که نبود شیوه دموکراتیک و فقد استراتژی متغیر سیاسی در عربستان سعودی این کشور را زادگاه و اردوگاه آینده رادیکالیسم و تروریسم خواهد کرد، گفت: نایف و بندر بن سلطان با مدیریت امنیتی گروه های القاعده در بیرون از عربستان و نهضت های سلفی به پمپاژ تروریسم و آشوب و وحشت در بیرون عربستان مبادرت ورزیده اند تا در توافقی نانوخته به هدایت خشونت در بیرون از مرزهای عربستان مبادرت ورزند.

وی با اعلام این که در ترسیم وضع موجود و عملکرد آمریکا با پدیده های مردمی در دنیای اسلام و عرب، آمریکا گرفتار خطای استراتژیک و بحران های تاکتیکی شد. همان گونه که در تشخیص انقلاب اسلامی در ایران گرفتار تحلیل اشتباه شد، گفت: ایران پرخوددار از مهمترین ظرفیت های مردمی است. آمریکا نتوانست با ایران اعتماد سازی کند و به دلیل همین تنظیم نشدن مناسبات هزینه های زیادی را متقبل شده است،

وی با اعلام این که رفتار آمریکا در بحرین و یمن و لیبی از دید مردم آن ممالک فاجعه بوده است و اما در تونس و مصر شخص اوباما سیستم سیاسی آمریکا را دور زد و بر موج سوار شد، افزود: تعریف کلاسیک قدرت و منفعت با عملکرد متناقض و موج سواری توسط آمریکا از مهمترین عوامل از دست دادن فرصت هاست.

خرازی تأکید کرد: خاورمیانه دیگر منطقه ای نخواهد بود که بستری بزرگ برای سلطه اقطاب قدرت جهان باشد. رشد و آگاهی مهمترین عنصر رهایی مردم از استبداد و استعمار است. ناسیونالیسم رئالیست بدون در نظر گرفتن قدرت مذهب کاری نمی تواند انجام دهد. هر کشوری که از سلطه استبداد داخلی رها نشده با رویکردی ملی و دینی در پی تحولات خواهد بود.

وی با اعلام این که تا زمانی که چارچوب رفتاری آمریکا با استراتژی تسلط سنتی بر خاورمیانه همراه باشد، نمی توان به آینده امن و با ثبات خاورمیانه امید داشت، تأکید کرد: مطالبات انسانی و بیداری اسلامی جامع ترین تعریف از نهضت های معاصر است و تبعات آن برای ایران مبارک بوده است و برخی از کشورها هم از مناسبات ایران و ایالات متحده بیم دارند و ایران اگر دارای دولتی با ثبات در تصمیم های سیاست خارجی می بود می بایست رقابت با آمریکا را در منطقه مدیریت می کرد.

وی افزود: در آمریکا این تفکر شکل گرفته است که یگانه راه تنظیم مناسبات اسلام و غرب مشارکت در دموکراسی سازی خاورمیانه و بازگشت به هویت مردم و احترام به دموکراسی در منطقه است. هیچ دولتی در آمریکا به اندازه دولت باراک اوباما از نظریه پردازان و مشاوران مسلمان بهره نگرفته است. این تغییر و تحولات به منظور بالا بردن شانس آشتی میان جهان اسلام و آمریکا البته بدون وابستگی ایالات متحده به اسرائیل قابل فهم است.

وی با اشاره به این که اگر آمریکا با ایران در منطقه همراهی می داشت و با رابطه منطقی و رویکرد و به استراتژی واقع بینانه می پرداخت، قربانی مناسبات نمی شد افزود: در افغانستان، عراق، پاکستان و کشورهای عربی، آمریکا و ایران با سوء برداشت نتوانستند منافع خود را به اوج برسانند. در میان کشورهای غربی، هیچ کشوری به اندازه آمریکا در منطقه واقع بین نیست و البته هیچ کشوری هم به اندازه واشنگتن اشتباهات فاحش و بزرگ نداشته است. در عراق به عنوان نمونه به دلیل ارتباط گیری شیعیان با آمریکا، این کشور کمترین اشتباهات استراتژیک را مرتکب شد. ایران در منطقه هر کجا ضعیف عمل کرده و از سیاست های استراتژیک خود که مورد نظر رهبری بوده، عقب نشسته، متضرر شده است. تحول در خاورمیانه به نفع ایران است و بازنده اصلی آن هم ابتدا غرب و دوم کشورهای عربی منطقه ای مانند عربستان سعودی خواهند بود. در یمن و بحرین، عربستان سعودی و آمریکا منفورترین کشورها هستند و این کشورها می روند تا قلب تبیین معادلات آتی در منطقه باشند.

وی سخنان خود را با تأکید بر ایجاد تغییر در ساختار داخلی ممالک به پایان رساند و تأکید کرد که سیاست خارجی فعال و پویای ایران می تواند در این مقطع بیشترین منافع را به اسم خود سند بزند.

کارشناس مسائل خاورمیانه:

دیکتاتورهای خاورمیانه

مهره های سوخته آمریکا هستند

نعیمی یکی از کارشناسان مسائل خاورمیانه با اشاره به حکومت صدام، حسنی مبارک و قذافی گفت: صدام مهمترین حامی آمریکا و عامل جنایت های این کشور در خاورمیانه بود که پس از وی مبارک ید قدرتمند رژیم صهیونیستی و آمریکا بر علیه ملت های مسلمان محسوب می شد در حال حاضر نیز قذافی سرسپرده بزرگ آمریکا مورد غضب غرب واقع شده ولی نکته مهم این است که آمریکا دیکتاتورهای متولد شده خود را فقط برای دستیابی به منافع و تا زمان رسیدن به تاریخ مصرفشان نگاه داشت.

مصیب نعیمی در گفت و گو با خبرگزاری 'تنا'، در خصوص جمع آوری مدارک توسط بازرسان جنایات جنگی سازمان ملل برای اقامه دعوی علیه قذافی اظهار داشت: هنگامی که سیاست آمریکا بر پایه هیچ مبنا و ارزشی نبوده و بر طبق منفعت طلبی می چرخد کاملاً بدیهی است که آمریکا دیکتاتورهای متولد کرده خود را در خاورمیانه پس از سپری شدن تاریخ مصرف آنها به دور بیاندازد.

دیکتاتورهای خاورمیانه مهره های سوخته آمریکا

وی با اشاره به حکومت سرسپرده صدام تصریح کرد: صدام به عنوان مهمترین حامی آمریکا در خاورمیانه به شمار می رفت و فجیع ترین جنایت های آمریکا در ایران و دیگر کشورها به دست صدام انجام می شد ولی پس از این که دیگر فایده ای برای آمریکا نداشت به آن شکل از بین رفت ولی مبارک در مصر به گونه ای دیگر جای این دیکتاتور را گرفت و به طور کاملاً آشکار به آمریکا و رژیم صهیونیستی برای نیل به مقاصد شومشان کمک می کرد.

این کارشناس مسائل خاورمیانه با بیان این که قذافی به عنوان یکی از سرسپردگان آمریکا تجهیزات مهمی را در اختیار آمریکا قرار داده است گفت: منبع عظیم نفتی در لیبی و طمع آمریکا برای دستیابی به این منبع طبیعی سبب شد که آمریکا به مقابله با این مهره سوخته خود پرداخته و وی را به عنوان جنایتکار جنگی معرفی کند.

استفاده ابزاری آمریکا از حقوق بشر

وی با تأکید بر این که استراتژی آمریکا در خاورمیانه جز ایجاد رعب و وحشت چیزی ندارد اظهار داشت: آمریکا در خاورمیانه از مسئله دفاع از حقوق بشر تنها به عنوان یک ابزار استفاده می کند و برای حقوق انسان ها در کشورهای اسلامی هیچ ارزشی قائل نیست.

رژیم صهیونیستی حلقه اول حاکمیت آمریکا

نعیمی رژیم صهیونیستی را حلقه اول حاکمیت در آمریکا معرفی کرد و خاطر نشان ساخت: به جز رژیم صهیونیستی دیگر کشورها دوستان و دشمنانی کوتاه مدت برای آمریکا هستند و در دیپلماسی آمریکایی جمله معروفی است که می گوید هیچ کشوری دوست و یا دشمن دائمی نیست و آنچه دائمی است منافع ماست.

نفت لیبی انگیزه آمریکا برای جنگ با قذافی

وی کمک گرفتن قذافی از دول یونان و بلغارستان را بی فایده خواند و گفت: در نبرد میان آمریکا و قذافی قطعاً این دیکتاتور بازنده خواهد شد حتی مردم این کشور نیز پیروز نمی شوند زیرا برخلاف سناریو طراحی شده آمریکا برای ایجاد دموکراسی در این کشور آمریکا تنها به دنبال منابع عظیم نفتی لیبی است.

این کارشناس خاورمیانه ادامه داد: آمریکا به دنبال این است تا با تخریب لیبی، نقش بازسازی کننده این کشور را به عهده گیرد تا بدین واسطه به نفت برسد و قطعاً در این میان اگر مردم انتخابات را انجام دهند آنقدر به ایجاد ناامنی می پردازد که مردم از برقراری دموکراسی در کشور خود پشیمان شوند.

اسلام ستیزی آمریکا در خاورمیانه

وی با تأکید بر این که قذافی باید متوجه شود که لیبی برای آمریکا عزیزتر از عراق نیست گفت: در حال حاضر سیاست آمریکا اسلام ستیزی در منطقه خاورمیانه است و ناتو نیز اعتقاد دارد که حاکمان کشورهای اسلامی صلاحیت اداره کشور خود را ندارند به همین دلیل اگر کشوری احساس استقلال کند قطعاً با توطئه ای صدای اعتراضات ضد آمریکایی را خاموش می کنند همانند وضعیتی که در سوریه حاکم است.

هانری کربن و حکمت اسلامی

نویسنده: انشاءالله رحمتی

عنوان پیشگفتار مترجم بدان افزوده است. مضمون اصلی این اثر تاویل روحانی عبادت و معبد یا همان کشف اسرار عبادت است. کربن در این اثر تاویل روحانی عبادت و معبد را مبنایی برای معنا بخشیدن به زندگی آدمی و دستیابی وی به ساحات وجودی ژرف تر خویش قرار داده است. کتاب معبد و مکاشفه از سه فصل با نام های معبد صائین و مذهب اسماعیلیه، تصویر خانه کعبه به منزله اسرار حیات معنوی بر اساس اثری از قاضی سعید قمی، مثال معبد در مواجهه با معیارهای ناسوتی تشکیل شده است.

واقع انگاری رنگ ها و علم میزان

هانری کربن

ترجمه: انشاءالله رحمتی

ناشر: سوفیا

چاپ اول: ۱۳۸۹

۷۵۰۰ تومان

این اثر ترجمه دو جستار از هانری کربن است همراه با بخشی که مترجم به آن افزوده است. این جستارها پس از مرگ کربن همراه با سه جستار دیگر در کتابی با عنوان معبد و مکاشفه منتشر شده است. موضوع اصلی این دو جستار را می توان تاویل دانست، خواه تاویل متن باشد و خواه تاویل اعداد باشد و خواه تاویل الوان. مضمونی که در این دو جستار به رشته تحریر درآمده، مضمون تاویل روحانی است. البته نه فقط کتب آسمانی، بلکه مظاهر آفاقی و انفسی حضرت حق موجبات چنین تاویلی را فراهم می سازد. این اثر را می توان شرحی بر ژرف اندیشی های تاویلی حکیمان امروزی دانست.

یک پروژه منسجم پیش نرفته است. به اعتقاد صاحب این قلم یک پروژه منسجم برای شناخت هانری کربن، باید با ترجمه آثار وی آغاز شود تا بتوان گام های بعدی را استوارتر برداشت.

ولی در مقام ترجمه آثار کربن، باید توجه داشت که نمی توان اندیشه کربن را جدای از متون و شخصیت هایی که در جهت احیایشان کوشیده است، در نظر گرفت. برای مثال بدون مراجعه به سهروردی و خواندن متون خود وی و شارحانش درک سخنان کربن درباره وی میسر نمی شود. این بدان معنا نیست که خود کربن سخن تازه ندارد، بلکه باید توجه داشت که تفسیر کربن از عبارات حکیمان و عارفان ما هرچند بدون مراجعه به خود آن عبارات قابل فهم نیست، ولی چندان بدیع و حتی گاهی خارق اجماع است که فقط پس از تامل بسیار می توان دریافت که سخن کربن تفسیر عبارتی است که ممکن است ما خود بارها آن را خوانده باشیم و هرگز به چنین نکته ای در آن تفتن نیافته باشیم. (از این جهت می توان رویکرد کربن را به رویکرد مارتین هایدگر در ترجمه و تفسیر عبارات فیلسوفان پیش سقراطی مقایسه کرد). البته در صورت چنین برخوردی با آثار کربن، بر مبنای تجربه او راه برای تفسیرهای تازه و امروزی از سخنان حکیمان ما باز می شود و می توان از دست شرح و تفسیرهای تکراری و یکنواخت آن متون خلاص شد. (شرح و تفسیرهای یکنواخت، هرچند نمی خواهم قدرانشناسانه اهمیت شان را منکر شوم، ولی این شائبه را پیش می آورند که گویی در حکمت اسلامی با راه فرو بسته ای روبه رویم و دیگر نوآوری در این مسیر امکان پذیر نیست).

معبد و مکاشفه

هانری کربن

ترجمه: انشاءالله رحمتی

ناشر: سوفیا

چاپ اول: ۱۳۸۹

۱۲۵۰۰ تومان

این اثر ترجمه سه جستار بلند از هانری کربن است همراه با بخشی که انشاءالله رحمتی تحت

است. از قضای روزگار یا بهتر بگویم برطبق مشیت خداوندی، هانری کربن، فیلسوف فرانسوی، از ژرف اندیشان معاصر که به لحاظ فرهنگی و جغرافیایی قربایت چندانی هم با فرهنگ ما نداشت، مسحور و مفتون حکمت و معنویت ما شده است. این شخصیت که به نوعی همه حیات علمی خویش را مصروف معنویت اسلامی داشت و ارتباطی وجودی با آن برقرار کرد؛ چندان که می توان گفت او صرفا به خواندن و ترجمه، تصحیح و تفسیر متون حکمت ما اکتفا نکرده است، بلکه به راستی خود یافته های حکیمان ما را آزموده و تجربه آنها را زیسته است. در میان مستشرقان بسیار کم اند افرادی که پیوندی چنین ژرف با سنت معنوی ما برقرار کرده باشند. در بحث از حکیمان و عارفان مسلمانی چون سهروردی، ابن عربی، سید حیدر آملی، قاضی سعید قمی، ملاصدرای شیرازی، روزبهان بقلی و... چنان سرمست و شیدا است که گویی عنان قلم از دستش رها شده است. چنان شورمندانه درباره زوایای اندیشه این بزرگان قلم می زند که نمونه اش در میان معاصران خودمان نیز کمتر دیده می شود. بنابراین اگر برای فهم درخور وضعیت کنونی فرهنگ ایرانی و اسلامی بی نیاز از فهم ابعاد فکری، معنوی و حکمی سنت تاریخی مان نیستیم، نمی توانیم از بررسی تجربه امروزی کسی چون هانری کربن و تلاش های خستگی ناپذیرانه و ستایش برانگیز وی بی نیاز باشیم. طریق عقل نیست که تفسیر و تجربه کربن از حکمت و معنویت ایرانی - اسلامی را مطلق کنیم و آن را کلام آخر بدانیم، ولی برای فراتر رفتن از او و ارایه دادن تفسیرها و تجربه های بدیل، ابتدا باید او را و تجربه او را فهم کرده باشیم. تصور می کنم جامعه فرهنگی و فلسفی ما از همان ابتدای کار کربن و در زمان حیات خود او به اهمیت تحقیقات وی کمابیش واقف بوده است. همکاری تنی چند از بزرگان علمی معاصر با وی و ترجمه های جسته گریخته ای که در همان سال های نخست از برخی سخنرانی ها و مقالات وی منتشر شده است، گواه بر این مدعاست. ولی شناخت کربن تا به حال به صورت

قطعا هر تلاشی برای فهم موقعیت کشور ما در دنیای کنونی، ناگزیر باید گذشته تاریخی ما را نیز منظور نظر داشته باشد. هیچ فرد ایرانی اندیشمندی نیست که آن گذشته را قابل افتخار نداند و در حقیقت همه تلاش های سده اخیر برای پیشرفت و تعالی این سرزمین به نوعی در پی احیای موقعیت ممتاز ایران در گذشته بوده اند. اگر برای آن گذشته افتخار آمیز ابعادی چون ابعاد سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی و... در نظر بگیریم، یکی از آن ابعاد که حتی پررنگ تر از سایرین جلوه می کند، بعد معنوی و حکمی آن است. چیزی که از گذشته تاریخی ما برای بسیاری از محققان غرب و شرق جاذبه دارد و این محققان آموزنده اش می دانند چندان که حاضر بوده اند و کماکان حاضرند همه حیات علمی خویش را مصروف آن دارند، همین بعد از فرهنگ ماست و اگر این معارف برای محققان غیرایرانی چنین جاذبه درخوری دارد، علی القاعده باید برای خود ما که میراث داران اصلی اش هستیم، جاذبه و تأثیری صد چندان داشته باشد. معارف حکمی و معنوی ما صرف یکی از ابعاد تمدن تاریخی ما در عرض سایر ابعاد آن نیست، بلکه اساس پایگاه و خاستگاه همه آنهاست. آنچه در ادب، سیاست، جامعه، هنر و صناعت گذشته نمود یافته است، اساسا یکی از همین ارزش های جاودانه است. کیست که تصدیق نکند که عمده شاهکارهای جاودانه ادبیات فارسی از سرچشمه حکمت معنوی این دیار سیراب شده اند و در اصل عمده محتویات و مضامین شان همان قضایا و قواعدی است که ابتدا در مشاهدات و مکاشفات حکیمانه دریافت و در بوته بحث و استدلال منطقی آزموده شده و در نهایت به جامه شعر و ادب آراسته شده است و همین طور است در مورد هنرها و صناعاتی که در دامن این تمدن بالیده اند در حوزه عمل که شامل تدبیر فرد، خانواده و جامعه می شده و حکمت عملی متولی بحث درباره اش بوده است، این معنا حتی عیان تر است، چرا که حکمت عملی خود ترجمان و تحقق همان حکمت و معنویت است که در نظر و قالب نظریه پردازی عرضه شده

بهره برداری از بزرگترین کتابخانه جنوب شرق کشور در میبد

مدیرکل کتابخانه های عمومی استان یزد از افتتاح بزرگترین کتابخانه جنوب شرق کشور با حضور مسئولان کشوری همزمان با هفته دولت در شهرستان خبر داد.

سید محمد حسن اعلایی، مدیرکل کتابخانه های عمومی استان یزد، در اولین جلسه انجمن کتابخانه های عمومی شهرستان میبد، گفت: این کتابخانه بزرگترین کتابخانه جنوب شرق کشور است که در زمینی به مساحت پنج هزار و ۲۰۰ مترمربع و در سه طبقه ساخته شده است. وی افزود: بزرگترین کتابخانه جنوب شرق کشور با زیربنای چهار و ۲۰۰ متر مترمربع ساخته شده است که به طور

همزمان ظرفیت مطالعه یک هزار نفر را فراهم می آورد.

اعلائی تأکید کرد: این کتابخانه همزمان با هفته دولت باحضور مسئولان کشوری در شهرستان میبد به بهره برداری می رسد. مدیرکل کتابخانه های عمومی استان یزد اظهار داشت: این کتابخانه دارای دو مخزن ویژه کتاب های عمومی و مرجع، سالن کنفرانس و گالری می باشد که امکان برگزاری مسابقات و نمایشگاه های مختلف فرهنگی را فراهم می آورد.

اعلائی تصریح کرد: برای ساخت کتابخانه مرکزی شهرستان میبد، تاکنون بیش از ۴۰ میلیارد ریال از اعتبارات سفر مقام معظم رهبری به استان یزد و بودجه های ملی هزینه شده است.

تشکیل کمیته ویژه ای برای تصمیم گیری در خصوص تجهیز کتابخانه مرکزی، حمایت خیران شهرستان و تأمین هزینه های تجهیز این کتابخانه، جابجایی کتابخانه پارک فلسطین میبد، تشکیل انجمن خیرین کتابخانه ساز شهرستان و جلوگیری از

ساخت و سازهای نامتعارف در حاشیه کتابخانه مرکزی میبد از مسائلی بود که در این جلسه درخصوص آن بحث و تبادل نظر شد.

محمدرضا رجایی، فرماندار میبد، نیز اواخر فروردین در بازدید خبرنگاران از این کتابخانه، موزه، گالری، چهار سالن مطالعه گروهی و انفرادی ویژه آقایان و خواهان، سالن چندمنظوره، کلاس های آموزشی، سالن همایش و کنفرانس، بخش نابینایان، بخش ناشنوایان، اتاق نقد کتاب، اتاق سرور، گالری و اتاق کنترل را از جمله بخش های این کتابخانه عنوان کرد.

وی با اشاره به اینکه این کتابخانه در سه طبقه ساخته شده است، افزود: هرطبقه این کتابخانه دارای ۲ هزار متر مربع زیربنا است و دارای ۶۰۰ مترمربع مخزن باز و بسته می باشد.

فرماندار میبد، ظرفیت مخزن این کتابخانه را ۲۵۰ هزار جلد ذکر کرد و ادامه داد: شهرستان میبد دارای ۱۱ کتابخانه، ۶۰ هزار عنوان کتاب و ۱۰ هزار عضو فعال است.

معرفی کتاب پرتو آفتاب

مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) از مجموعه 'یادها' کتاب 'پرتو آفتاب' (خاطرات حضرت آیت الله حاج شیخ علی عراقچی) را با تدوین عبدالرحیم اباذری به بازار نشر عرضه کرد.

در مقدمه این اثر آمده است: گروه تاریخ مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) با اعتقاد به پایه گذاری تاریخ نویسی انقلاب اسلامی بر دیده ها و شنیده های واقعی حاضران و ناظرانی که بار عظیم انقلاب را بر جان خریدند، ضبط و ثبت خاطرات این تاریخ سازان را در شمار برنامه های اصلی خود گنجانده و بر آن است تا پس از تنظیم و تدوین آن ها، بارعایت اصول علمی و امانت داری و بدون هیچگونه داوری، خیل عظیم مخاطبان در زمان حال و آینده را از جزئیات این بخش از تاریخ ایران بهره مند گردانند.

آنچه پیش روست خاطرات آیت الله حاج شیخ علی عراقچی است که در خلال آن، ضمن مروری بر رخدادهای زندگی اجتماعی خود، از آشنایی خویش با امام خمینی در مقام یک طلبه و نیز وقایعی از انقلاب اسلامی سخن گفته است. ایشان علاوه بر بازگویی گوشه هایی از تاریخ فعالیت های علمی، دینی و سیاسی روحانیت معاصر، نکته هایی را بر زبان رانده که اختصاصی اوست و در جای دیگری نمی توان آنها را یافت. از این رو، چاپ و انتشار این اثر برای استفاده علاقه مندان و محققان مفید و مؤثر خواهد بود. این کتاب با تیراژ ۲۰۰۰ نسخه و بهای ۶۵۰۰ تومان عرضه شده است.

نقد و بررسی کتاب خاطرات خانم طباطبایی، عروس امام خمینی (ره)

کتاب را نوشتم چون شخصیت امام خیلی پررنگ است و ما چه بخواهیم و نخواهیم و چه دوست داشته باشیم یا نداشته باشیم یک اتفاق مهمی در کشور ما رخ داد و رژیم شاهنشاهی به نظام جمهوری اسلامی تبدیل شد و رهبری آن را ابرمردی به عهده داشت که مرجع تقلید بود، عارف بود و خصوصیات دیگری که همه شنیده ایم، داشت و احساس کردم همه دوست دارند از زوایای پنهان از شخصیتی که تاریخ ملتی را متحول کرد، بدانند، سعی کردم در حد خودم، آن زوایای پنهان ایشان، ارتباط با اعضای خانواده و خانواده بستگان را ذکر کنم.

این بخشی از سخنان فاطمه طباطبایی عروس حضرت امام (ره) درباره کتاب خاطراتش بود که با حضور شخصیت‌های فرهنگی، حجت‌الاسلام رسول جعفریان رئیس کتابخانه مجلس، محسن بهشتی سرشت مدیر گروه تاریخ پژوهشکده امام خمینی (ره) و محمود دولت‌آبادی، رمان‌نویس معروف در موسسه شهر کتاب برگزار شد.

خانم طباطبایی امسال جلد اول خاطراتش را با نام اقلیم خاطرات عرضه کرده بود که در نمایشگاه کتاب مورد استقبال قرار گرفت، به گونه‌ای که چاپ اول آن تا نیمه نمایشگاه به پایان رسید.

طباطبایی: به بیهقی اقتدا کردم
خانم طباطبایی عروس حضرت امام (ره) سخنانش در این مراسم را با قرائت عباراتی از بیهقی شروع کرد و گفت: نوشتن زندگینامه خودنوشت از حدود ۱۰۰ سال گذشته رونق گرفته و تا امروز ادامه دارد، هرچند برخی نمونه‌های کهن آن مانند سفرنامه ناصر خسرو قبادیانی از این مقوله است، لیکن در دوران اخیر سفرنامه ناصرالدین شاه و روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه آغازگر این نوع ادبی است.

وی ادامه داد: اگر زندگینامه‌ای شامل رخدادهای خاصی از تاریخ

سوال به جلد دوم این کتاب بازمی‌گردد، ما نیز مانند جامعه این سخن‌ها را شنیده‌ایم اما دلیل نمی‌شود فردی سالم باشد و اتفاقی برایش رخ ندهد، دلایل روشن را در جلد دوم خواهم نگاشت.

خانم طباطبایی وعده داد: جلد دوم، کتاب ازدواج تا رحلت

حاج احمد است، مقداری از آن پیاده شد، اما باید فرصت کنم با دست‌نوشته‌ها و دیگر مدارک تنظیم کنم اما نمی‌دانم چه زمانی شروع می‌کنم.

بهشتی سرشت: کتاب فقط غلط تایپی دارد

محسن بهشتی سرشت، مدیر گروه تاریخ پژوهشکده امام خمینی (ره) نیز در این نشست گفت: اشکالی که در نگارش خاطره پس از سال‌ها پیش می‌آید، نسیان و فراموشی است، ممکن است برخی موارد فراموش شده باشد و اینکه ممکن است آفت متاثر بودن از شرایط موجود نصیب نویسنده شود، فضای موجود با فضایی که خاطره اتفاق افتاده کاملاً تفاوت دارد و ممکن است بسیاری از مسائلی که در آن زمان مهم بوده، بعدها اهمیت نداشته باشد یا بالعکس.

وی در ادامه درباره محتوای کتاب اقلیم خاطرات، ابراز داشت: در اثر بیان شده سال ۴۷ نخستین بار به اتفاق والدین به عراق رفتند و به کار آمدن حزب بعث با کودتا اشاره دارد که تنها اشاره شده اما مخاطب انتظار اطلاعات بیشتری با توجه به حضور در عراق دارد؛ برخی اشارات هم در این کتاب وجود دارد که اغراق‌گویی برخی مورخان است، مانند اینکه تعداد کشته‌های جنگ جهانی دوم که ۵۵ میلیون نبوده بلکه ۱۵ تا ۲۰ میلیون بوده

همراه بود و از وسواس و تغییر و تحولات من ابراز خستگی نکرد. وی تصریح کرد: این کتاب نه خاطرات صرف و نه تاریخ صرف است بلکه تلفیقی از هر دو است، برخی موارد را از افرادی شنیدم که هم برای من تغه بودند و هم قابل اعتماد چرا که می‌دانستم در جای دیگری نقل نخواهد شد چون من قصد نگارش کتاب تاریخ ندارم و نه افراد چنین کاری را خواهند کرد، نکاتی را که فکر می‌کردم ارزشمند هستند ذکر کردم تا در تاریخ بماند.

جلد دوم هم در راه است
وی ادامه داد: احساس می‌کنم هر آنچه از حاج آقا مصطفی می‌دانستم بیان کردم، درباره وقایع پاریس اطلاعات مختصری داشتم شاید می‌توانستم کتاب‌های تاریخی و اسناد را بینم اما من می‌دانستم کتاب تاریخ نمی‌نویسم به همین خاطر مسئله‌ای که کمرنگ بوده و خودم خیلی نقش نداشته‌ام دنبال آن نرفتم؛ شاید می‌شد مراجعه کنم و اسنادش را هم بیاورم اما احساس کردم خیلی دور از من است مثلاً درباره اختلاف فارسی با امام موسی صدر که مختصر نوشتم باید دقت داشت در آن زمان مباحث خیلی باز نبوده اکنون پس از گذشت سالیان دراز مشخص شده است. طباطبایی در ادامه در پاسخ به سوال فردی مبنی بر مبهم بودن فوت حاج احمد آقا و به یک‌باره مرخص شدن و شایعات آن اظهار داشت: پاسخ به این

یک زندگی در هشت بخش

رفتاری امام آمده است. دستگیری ۱۳ آبان ۴۳ خاطره تبعید امام به ترکیه و برخی خاطرات پراکنده و دیدار با آیت‌الله پسندیده و خاطراتی از ایشان و سفر حج و مناسکی که در این سفر به جای آوردند هم از دیگر بخش‌های این فصل است.

در فصل پنجم خانم طباطبایی خاطراتی را بازگو می‌کند که نسبتاً سیاسی است و از آشنایی سید احمد با مبارزان و انقلابیون و دیدارهایی با اعضای سازمان مجاهدین خلق و آشنایی با هم‌زمان سید احمد صحبت می‌کنند.

رفتن به لبنان و آشنایی جدی‌تر با شهید چمران، شهادت حاج آقا

فصل سوم این کتاب به دوران تحصیلی‌شان و آشنایی با سید احمد خمینی برمی‌گردد. خانم طباطبایی در فصل سوم کتاب از علاقه‌اش به تحصیل و مخالفت پدرشان با درس خواندن صحبت می‌کند، همچنین از نامناسب بودن فضای تحصیل و رعایت نشدن موازین اسلامی و شرعی می‌گویند و اینکه چطور برای راضی کردن پدر از برادرشان در آلمان کمک می‌گیرند و در آخر موفق می‌شوند توسط معلمی در خانه تحصیل کنند.

در فصل چهارم مطالبی درباره مجلس اعلای شیعیان و تلاش‌های امام موسی صدر، مهاجرت امام صدر به لبنان، آشنایی با دکتر چمران، رفتن به نجف و دیدار نخست با امام (ره) به همراه برخی خاطرات از ویژگی‌های

کتاب اقلیم خاطرات مجموعه خاطرات همسر مرحوم سید احمد خمینی است که بعد از انتشار خاطرات سه جلدی برادر خانم طباطبایی، دکتر صادق طباطبایی وارد بازار شد و مانند خاطرات ایشان از زمان کودکی تا سال پیروزی انقلاب است. این کتاب که در هشت فصل تدوین شده که شامل عکس‌ها و اسنادی است که تا کنون در هیچ جا منتشر نشده‌اند.

فصل اول کتاب اقلیم خاطرات کودکی خانم طباطبایی را در بر می‌گیرد که شامل سفر خانواده ایشان به عراق و کوفه است. در فصل دوم کتاب تمام اقوام و آشنایان نسبی‌شان را به خواننده‌ها معرفی می‌کنند. این معرفی خواننده‌ها را با تمامی اقوام نسبی ایشان از جمله عمه‌ها، عموها و همچنین دایی ایشان امام موسی صدر آشنا می‌کند.

است اما در کل، برخی اغلاط موجود در کتاب تنها غلط چاپی است.

جعفریان: نگارش‌های اینچنینی در خانواده روحانیت بسیار کم است
حجت‌الاسلام جعفریان، رئیس کتابخانه مجلس هم که دیگر سخنران این نشست بود، اظهار داشت: نگارش‌هایی از این دست چندان زیاد نیست، مقصودم نگارش‌هایی است که از دل یک گروه و طیف که عنوان روحانی و مذهبی دارد، صادر می‌شود و اطلاعاتی را در اختیار دیگران قرار دهد که در داخل و بیرون این خانواده چه می‌گذرد، فراتر از آن، دیدگاه‌ها، مناظرات علمی و بحث‌ها و جدل‌ها، حساسیت‌ها و کارهای روزانه به ویژه بحث تربیت و آثار و نتایجی که برخورد داشته، میزان صداقتی که در این قشر خاص است را در برمی‌گیرد. وی ابراز داشت: نویسنده کتاب اقلیم خاطرات بخشی از حریم‌ها را طی کرده و پشت سر گذاشتند و تنها به عنوان یک پرسش مطرح می‌کنم که این مسیر را چگونه می‌توانیم ادامه دهیم و تا کجا می‌توان رفت؟ در دوره‌های گذشته، در فرهنگ گذشته، زنان همواره پس پرده بودند و مسائل خانوادگی نیز اینچنین بوده، در دنیای امروز که دنیای افشاست، اگر وارد این حریم‌های خصوصی شدیم تا کجا می‌توان ورود یافت؟

رئیس کتابخانه مجلس عنوان کرد: نگارنده اقلیم خاطرات هیچ ربایی در نوشته ندارد، خوشبختی این اثر در آن است که طباطبایی مورخ نیست، چرا که مورخ موارد را انتخاب می‌کند و همه مسائل را بیان نمی‌کند اما غیر مورخ برخی مطالب را از آن مطالب به دست می‌آوریم اما مورخ عواقب این مطالب را سنجیده و گزینش می‌کند، درحالی که غیر مورخ همه مطالب را بیان می‌کند.

مجموعه سایت‌های مرکز:

سایت مرکز بررسی‌های اسلامی
www.iscq.ir

سایت استاد خسروشاهی
www.khosroshahi.org

سایت سید جمال‌الدین اسدآبادی
www.moslehesargh.com

بعث

نشریه مرکز بررسی‌های اسلامی
دو هفته‌نامه سیاسی، اجتماعی، فرهنگی

صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول:

سید هادی خسروشاهی

دفتر مرکزی:

قم: خیابان شهدا (صفائییه) نیش ممتاز

تلفن: ۷۷۴۱۴۲۳

صندوق پستی: ۱۳۶

چاپ: مینایی

پست الکترونیکی:

Besatonline@gmail.com